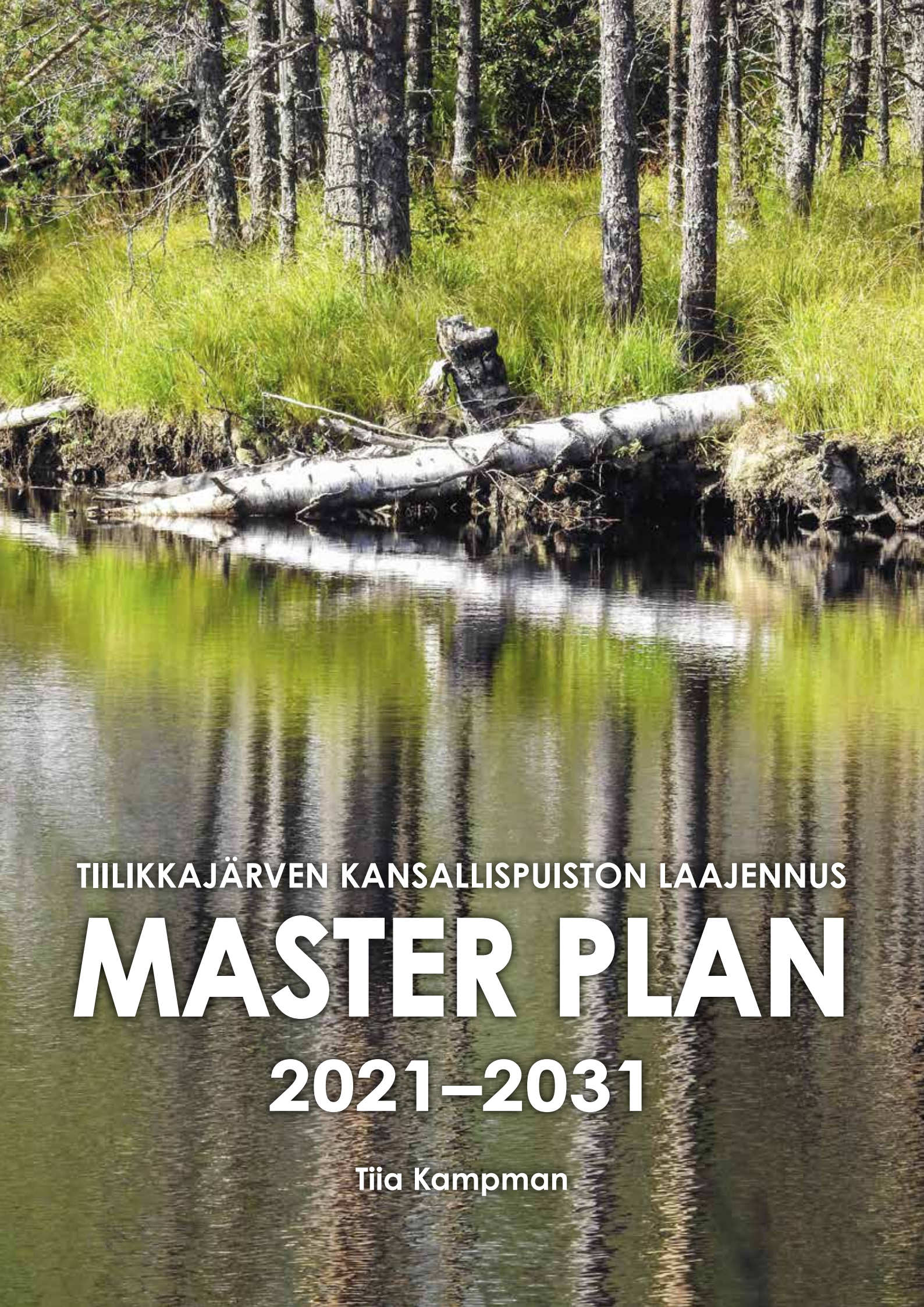

A scenic photograph of a forest lake. In the foreground, a calm body of water reflects the surrounding greenery. A large, fallen log with white bark lies horizontally across the middle ground, partially submerged. Behind the log, a dense forest of tall, thin trees stands on a bank covered in lush green grass. The overall atmosphere is peaceful and natural.

TIILIKKAJÄRVEN KANSALLISPUISTON LAAJENNUS

MASTER PLAN

2021–2031

Tiia Kampman

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO – Visio ja taustaa	3
2. TIILIKAJÄRVEN KANSALLISPUISTON NYKYTILA	6
3. LAAJENNUSALUE.....	10
3.1. Luontokohteet.....	13
3.1.1. Pumpulikirkko ja kalliokanjoni	13
3.1.2. Haravalehto	15
3.1.3. Löytynsuo-Maamonsuo	15
3.1.4. Rajausehdotuksen ulkopuolelle jääneet, potentiaaliset puistoalueet... 15	
3.2. Uudet reitit	17
4. LAAJENNUKSEN MERKITYS JA VAIKUTUS	21
4.1. Luonnonsuojelullinen merkitys	21
4.1.1. Biodiversiteetti	23
4.1.2. Geodiversiteetti	24
4.2. Kulttuurihistoriallinen merkitys.....	26
4.3. Vaikutukset käyttäjäryhmiin	26
4.4. Vaikutus aluetalouteen	29
4.5. Vaikutus jatkuvan kasvatuksen koealaan.....	30
5. KEHITTÄMISSUUNNITELMA	32
5.1. Kestävä kehitys.....	33
5.2. Nuorisokeskus Metsäkartano luontokeskukseksi	34
5.3. Luontomatkailu	35
5.4. Lähdöt ja opasteet.....	37
5.5. Elämyksellinen virtuaali- ja lisätyn todellisuuden puisto	39
5.6. Metsäkylä.....	39
6. INVESTOINTISUUNNITELMA	41
7. YHTEENVETO.....	43
LÄHTEET	45
LIITTEET	48

RAUTAVAARA

PARAS LUONNOSTAAN

Kuvat: Tiia Kampman, jollei toisin ole mainittu

Taitto ja paino: Grano Oy, 2022

1. JOHDANTO

– Visio ja taustaa

"PITKOSPUUT JOHDATTAVAT kiireetöntä askeltani eteenpäin. Hengitän sisään - aistin tupasvillan tuoksun. Kasvojani silittelee lempeä tuuli. Erämaaluonto kuiskii korvaani hiljaisuutta. Hymyilyttää. Hetkessä on hyvä olla – siinä rauhoittuu keho ja mieli."

Tiilikkajärven kansallispuisto on yksi Suomen neljästäkymmenestä kansallispuistosta – luontoaarre Savon ja Kainuun syleilyssä, Rautavaaran ja Sotkamon kunnissa. Se houkuttaa äärelleen niin päiväkävijöitä kuin pidempäänkin alueella viihtyviä matkailijoita sekä läheltä että kaukaa.

"Istahdan Venäjänhiekan taukopaikalle. Mieltäni on tankattu jokaisella askeleella, nyt on kehon vuoro. Ympärilläni kuuluu puheensorinaa, usealla murteella. Pariskunta virittelee hammockejaan puiden väliin – veikeä yöpesä! Hihnalla puuhun kytketty koira tuijottaa surkeana ruokakuppiaan

– eikö siihen mitään meinata laittaa? Riemunkiljahdukset katkaisevat hetken – päiväretkiperheen lapset siellä kirmaavat Tiilikan vilvoittavaan veteen. Makkaratulen loimussa havahdun kysymykseen: Excuse me, can you tell us the way to the Pumpulikirkko? Is it in the National Park area?"

Hehkutan Pumpulikirkon jyhkeyttä ja sen jääkaudenaikaista historiaa. Kerron, ettei alue kuulu kansallispuistoon, mutta on ehdottomasti tutustumisen arvoinen. Neuvon kysyjille reitin. Kiitellen ulkomaalaiset nostavat rinkansa selkään ja pistelevät vaellusjalkinetta toisen eteen. Taisipa olla oikein monikansallinen matkailijaryhmä, kieliäärästä päätellen. Tuijotan Tiilikkajärven aavaan. Kumpi lienee sinisempi, taivas vai vesi? Pohdinnan katkaisee ajatus. Miten hienoa olisikaan, jos Pumpulikirkko olisi osa kansallispuistoa? Voisiko se olla?

Ensikipinä Tiilikkajärven kansallispuiston laajennuksesta syttyi Metsäkartanolla toukokuussa 2020 Pohjois-Savon liiton kuntakierroksen aikana. Siitä käynnistyi toiminta, josta piirtyi puistolaajennuksen alustava aluerajaus ja tavoite: puiston nykyisen pinta-alan (34 neliökilometriä) reipas laajennus, jopa kolminkertaistaminen. Rautavaaran kunnanhallitus teki aloitteen Tiilikkajärven kansallispuiston laajennuksesta 17.8.2020, johon Pohjois-Savon maakuntahallitus 24.8.2020 yhtyi. Ehdotettuun laajennusluonnokseen kävi tutustumassa myös ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen (vihr.).

"Toteutuessaan kansallispuistoalueen laajentuminen lisäisi alueen luonnon monimuotoisuutta. Alustavassa aluerajauksessa on mukana kolme suojeltua Natura-aluetta, joten senkin suhteen lähtökohdat ovat hyvät. Hallituksessa on vahva tahto luonnonsuojelualueiden lisäämiseen ja kansallispuistojen kehittämiseen, ministeri korosti."(Pitäjäläinen 10.9.2020).

Tiilikkajärven kansallispuiston laajenemisen suunnittelu- eli Master Plan vaiheessa (1.11.2021 - 31.5.2022) kartoitettiin aluerajauksia ja reittejä, pohdittiin laajennuksen luonnonsuojelullisia vaikutuksia sekä visioitiin laajennuksen vaikutuksia aluelouteen ja matkailuun. Master Plan vaiheeseen sisältyi myös alueen kehittämis- ja investointisuunnitelman laatiminen vuosille 2021 - 2031.

Aluekehittämisessä tavoitteena on ilmastomuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Laajennussuunnitelma tukee Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman ja Maakuntaohjelman, Suomen hallitusohjelman, Pohjois-Savon uuden kasvun suunnitelman sekä Rautavaaran kuntastrategian tavoitteita.

Luonnonsuojelullisilta arvoiltaan laajennussuunnitelmaa on viety eteenpäin EU:n biodiversiteettistrategian ja Uuden metsästrategian mukaisesti.

Master Plan vaihe toteutettiin alusta lähtien yhteistoiminnallisena ja kaikkia sidosryhmiä osallistavana hankkeena. Master Planin aikana järjestettiin Rautavaaran kunnan asukkaille, alueen yrittäjille ja yhdistys- ja seuratoimijoille Tehdään yhdessä! -keskustelutilaisuus, yrittäjille Visioidaan yhdessä! -työpaja sekä tilaisuus metsätysseurojen jäsenille. Hankkeen aikana toteutettiin myös valokuvakilpailu, joka huipentui Minun Tiilikani -valokuvanäyttelyyn Metsäkartanolla 22.5.2022 EU:n kansallispuistopäivän ja luonnon monimuotoisuuden juhlan yhteydessä.

Master Plan vaihetta ohjasi monitahoinen ohjausryhmä, jossa edustajia oli Rautavaaran kunnasta, Ympäristöministeriöstä, Pohjois-Savon ELY-keskuksesta, Suomen metsästäjäliitosta, Tornator Oyj:stä, Kurssi ja leirikeskussäätiö Metsäkartanosta sekä Pohjois-Savon liitosta (Master Plan -vaiheen rahoittajan roolissa). Tämän suunnitelman tekemisen on rahoittanut Pohjois-Savon liitto ja Rautavaaran kunta ja se on toteutettu hankkeessa Tiilikkajärven kansallispuiston laajennuksen Master Plan.

2. TIILIKKAJÄRVEN KANSALLISPUISTON NYKYTILA

RAUTAVAARAN KUNNASSA tunnustetaan korkealle Tiilikkajärven kansallispuiston arvo – onhan luonto itsessään nostettu tärkeään rooliin myös Rautavaaran kunnan kuntastrategiassa. Huomiotta ei ole jäänyt myöskään luontomatkailun suosion kasvu, joka näkyy selkeästi muun muassa kansallispuistojen kävijämäärien nousuna. Tiilikkajärven kansallispuisto ylsi vuonna 2021 uuteen kävijäennätykseen (25 300 käyntiä). Kasvua aiempaan vuoteen (19 500 käyntiä) verrattuna on 29 prosenttia. Vuonna 2019 käyntimäärä oli 16 000. Puistolaajennukseen tehtävät investoinnit lisäisivät alueen elinvoimaisuutta ja toisivat nosteen aluetalouteen.

"Yhden euron satsaus voi poikia jopa 14 euroa aluetalouteen, keskiarvon ollessa noin kymmenen euron luokkaa. Mutta tä-

män toteutuminen vaatii sen, että luontomatkailijoille täytyy olla palveluja tarjolla. Tiilikkajärven kansallispuiston laajentamisella olisi suuri merkitys Rautavaaran kunnan lisäksi myös koko Pohjois-Savolle" (Ministeri Krista Mikkonen, Pitäjäläinen 10.9.2020).

Tiilikkajärven kansallispuisto (kuva 1) on yksi vuonna 1982 perustetusta yhdestätoista kansallispuistosta, jotka saivat alkunsa Euroopan neuvoston vuonna 1970 julistamasta luonnonsuojelun juhluvuodesta. Puisto perustettiin alueen järvi-, joki- ja harjuluonnon sekä Tiilikkajärveä ympäröivien aapasoiden suojelemiseksi. Vuosi 2022 on merkittävä Tiilikkajärven kansallispuiston historiassa paitsi sen 40-vuotisen taipaleen myös tulevaisuuden näkymien kannalta – suunnitellaanhan juhluvuonna puiston laajennusta.

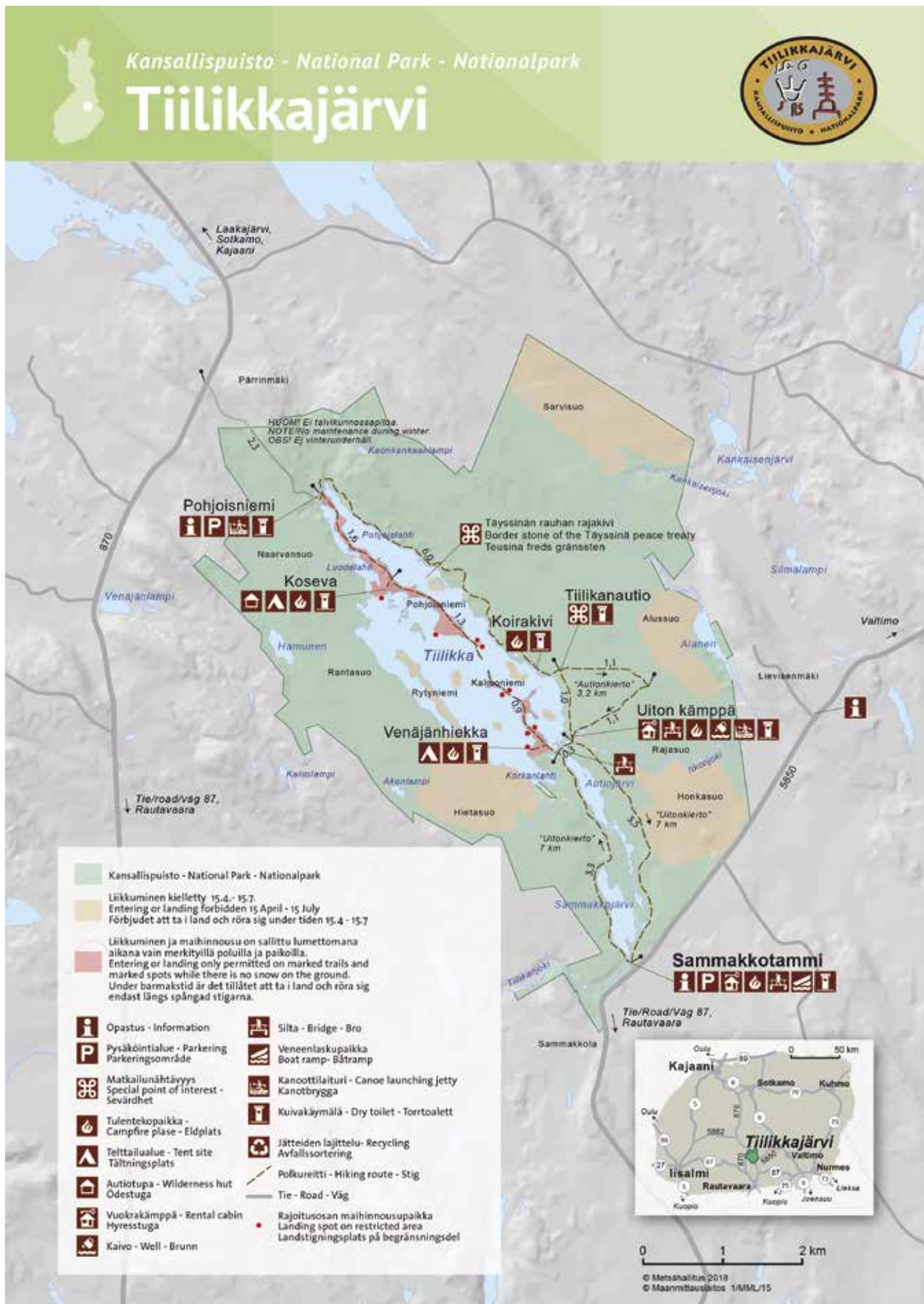
Tiilikkajärven kansallispuistosta löytyy kattaus erämaista luontoa. Oman lisänsä puistoon historiallisella kerronnallaan tuovat perinnemaisemat: isonvihan aikaan asutettu Tiilikanaution torppa niittämällä hoidettuine pihapiireineen sekä uittoperinteen luomat ympäristöt, kuten vuonna 1948 rakennettu Uiton kämppä. Tiilikan pohjoislahdessa sijaitseva Täyssinän rauhan rajakivi tuo kansallispuistoon lohka-reen maamme historiaa. Muita nykyisen puistoalueen historiallisia ja esihistoriallisia paikkoja ovat peuranpyyntihaudat, savennostokuopat, kiviröykkiöt, hyttihaudat, muuraushiekan sekä kuivikerahkan nostopaikka, tervaskantojen nostokuopat, Sammakojärven uittotammi ja Sammakkokosken uittosuisteet.

Metsiä nykyisellä puistoalueella on vain kolmannes – loppu on soiden peittämää. Suotyyppi on vaihteluvärikas, jossa etelän ja pohjoisten soiden piirteet

sekoittuvat toisiinsa. Isot suot ovat pääosin aapasaita. Tiilikkajärven vesi on suoperäistä, vedenjakajamaille tyypillistä karua ja ruskeavetistä järviä (Metsähallitus 1998, sarja B 46). Tiilikkajärven kansallispuistomaisemaa on muovannut jääkausi. Alueen harjumaaisemat ovat muodostuneet mannerjäätikön sulaessa noin 10 000 vuotta sitten.

Puistoalueen vieressä sijaitsee tälläkin hetkellä suosittu luontokohde, Pumpulikirkon hiidenkirnu. Kansallispuiston nykyinen profiili on matalahko, kun taas Pumpulikirko edustaa jylhyyttä. Nykyisellä puistoalueella kulkee 21 kilometriä merkittyjä reittejä. Suosituin on päiväretkikohteeksi hyvin soveltuva Uiton kierto (7 km) sekä siitä erkaneva Aution kierto (3,4 km). Tiilikan kierto on pituudeltaan 18 kilometriä. Puistoalue on lisäksi suosittu melontakohde, sillä Tiilikka on osa Tiilikka-Älänne melontareittiä.

Kuva 1: Tiilikkejärven kansallispuiston esite (Metsähallitus)

3. LAAJENNUS- ALUE

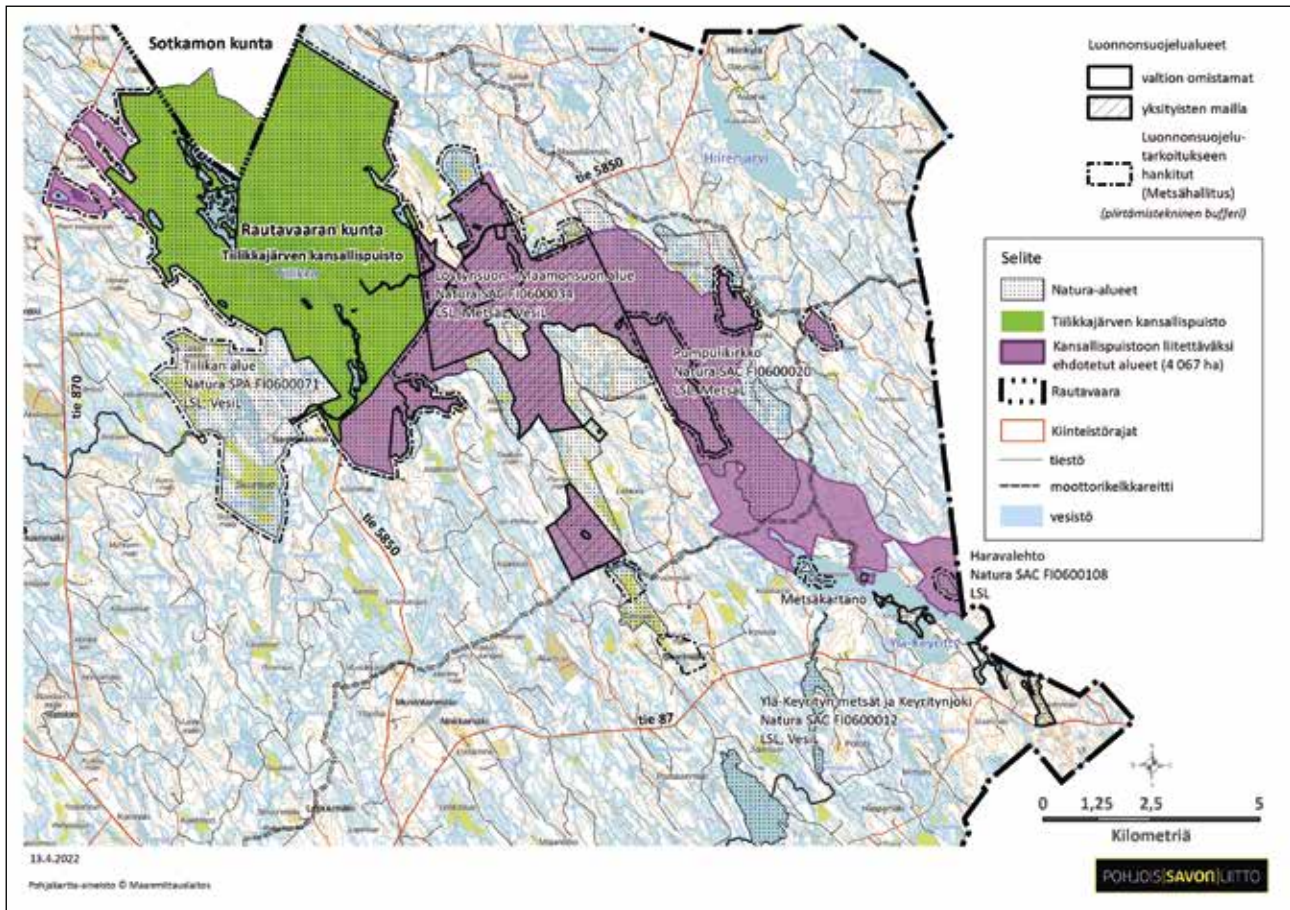
Kuva: Milla Heikkinen

TIILIKKAJÄRVEN KANSALLISPUISTON laajennuksen Master Plan vaiheessa tarkentui aluerajaus (kuva 2). Suunniteltu puiston laajennusosa on pinta-alaltaan noin 4 067 hehtaaria. Puistolaajennus karkeasti reilu kaksinkertaistaisi puiston pinta-alan nykyiseen (3 400 ha) verrattuna. Master Plan -vaiheessa puistoalueen rajausta käsiteltiin yhteistyössä kunnan, sidosryhmien sekä hankkeen ohjausryhmän kesken hankesuunnitelmavaiheessa laaditun alustavan rajausluonnoksen pohjalta. Laajennussuunnitelmassa on mukana myös täysin uutta suojeltavaa aluetta, joka toisaalta lisää suojeltavan alueen pinta-alaa sekä sitoo kansallispuiston yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi.

Puistolaajennuksen myötä Tiilikajärven kansallispuistoon tulisi kaksi selkeää elämyksellistä luontokohdetta: matalahko nykyinen puistoalue harju-, suo- ja järvi- maisemineen sekä jylhempi Pumpulikirkon tienoo, missä sijaitsee luontonähtävyys, Pumpulikirkon hiidenkirnu. Uutta puistoa,

sen kantavana teemana, yhdistäisi jääkausi – näyttämönään luonto, jossa luontoäiti itse kuiskii voimistaan kymmentuhat-vuotisella kerronnallaan.

Puistolaajennuksen aluerajaukseen sisältyy jo suojelun piirissä olevat Löytynsuo-Maamonsuon, Pumpulikirkon ja Haravalehdon alueet. Löytynsuo-Maamonsuo alueella aluetta rajattiin Master Plan vaiheessa pienemmäksi, sillä alueella jouduttiin tekemään päätehakkuita siellä viitisen vuotta sitten olleiden tykkylumituhojen vuoksi. Alueen uudelleenrajaukseen vaikutti myös alueella olevan metsästysseuran toiminta. Alkuperäisessä rajausuunnitelmassa metsästysseuran metsästysalue rajautui lähes kokonaan uuden puistoalueen sisälle, mikä olisi käytännössä tarkoittanut metsästysseuran toiminnan loppumista. Nykyisen puistoalueen lounaisosassa oleva Tiilikan alueen osio jätettiin myös aluerajauksen ulkopuolelle. Tällä alueella toimii kolme metsästysseuraa, joissa on mukana paikallisia metsästäjiä. Metsästysseuroilla

Kuva 2: Tiikkajärven kansallispuiston laajennuksen aluerajausluonnos. Laajennusalueen pinta-ala on 4067 hehtaaria (pinta-ala täsmentyy maanmittauksessa).

on alueella kiinteää omaisuutta kuten majoitustiloja. Alueen sisällyttäminen kansallispuistoon vaikuttaisi hirvenmetsästyksen yhteisluopatoimintoihin ja muodostaisi metsästyksen sirpalealueita. Jo hankesuunnitelmavaiheessa oli tiedossa, että juuri metsästysharrastuksen jatkuminen alueella olisi suurin keskusteluja herättävä aihe. Avoimella vuoropuhelulla eri seurojen ja sidosryhmien kanssa Master Plan vaiheessa esitettävässä aluerajauksessa on kuitenkin nähtävillä kaikkia sidosryhmien toiveita mahdollisimman hyvin huomioiva ratkaisu. Metsästysseuroille tulee jäädä lain sallima ajometsästysmahdollisuus kansallispuistoon liitettävälle heidän vanhoille vuokra-alueilleen eli lähtökohtaisesti vuokra-alueen rajat eivät saisi muuttua, vaikka metsäs-

tykseen tulee rajoituksia. Kansallispuistoon liitettävät alueet jäisivät esimerkiksi hirvenmetsästyslupien perusteeksi.

Laajennus toisi toteutuessaan puistoon osion laajempaa jääkauden aikaista sulavesien muokkaamaa geologista kokonaisuutta, joka alkaisi Maamonsuo-Löytynsuo -alueen pohjoisosasta ja jatkuisi aina Ylä-Keyrity -järven itäosasta lähtönsä saavalle Holinrotkolle ja edelleen sen eteläpuoleiselle vuonna 2021 perustetulle Pahavaaran luonnonsuojelualueelle, joka sijaitsee Nurmeksien puolella. Vaikka Holinrotkoa ja Pahavaaraa ei ole puistolajennukseen sisällytetty toisivat ne kuitenkin puistokävijälle merkittävää lisäarvoa niin alueen historiallisella kerronnalla kuin

alueella olevan valmiin infran myötä (esimerkiksi Ylä-Keyritty -järven ympäri kiertävä Liimatan Taival).

Puiston laajenemissuunnitelmaa on viety eteenpäin kestävän kehityksen mukaisesti luonnon bio- ja geodiversiteettiarvot tunnistaen. Reitistön suunnittelussa on hyödynnetty jo olemassa olevaa infraa. Reitit tulee merkitä maastoon siten, että kulku ohjautuu suunnitellusti. Herkillä alueilla luonnon eroosiota voidaan vähentää muun muassa pitkospuin.

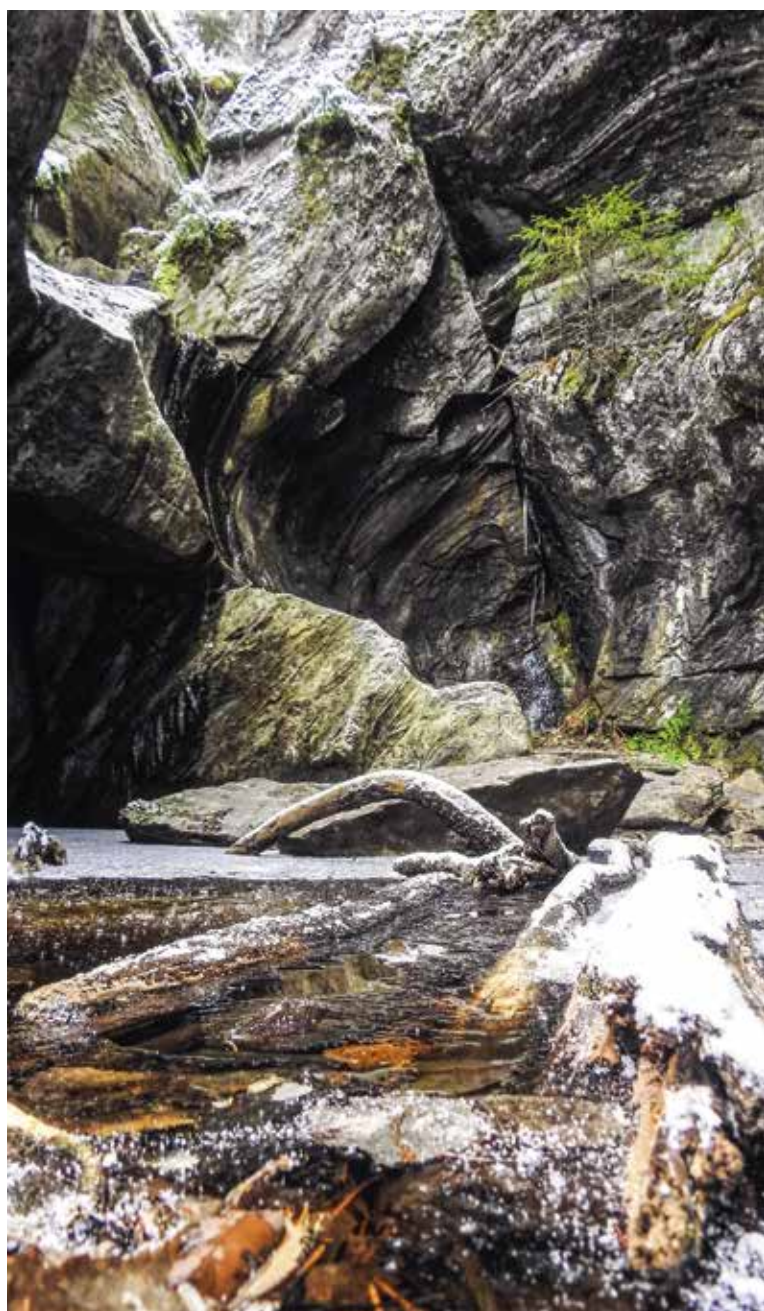
Maansomistajia suunnitellulla puiston laajennusalueella on kaksi: Metsähallitus ja Tornator Oyj. Jotta aluetta voidaan laajentaa kansallispuistoksi, vaatii se yksityisomistuksessa olevien maiden siirtymisen valtion omistukseen.

3.1. Luontokohteet

Suunnitellulla laajennusalueella ja sen ympäristössä on sekä luonnonsuojelualueita että Natura 2000 alueita. Näillä alueilla on merkittävää luonnonsuojellista arvoa. Perustelut suojelluista luontotyypeistä ja suojelun lajiperusteista sekä keinoista suojelun toteuttamiselle on koottu yhteen liitteeksi yksi.

3.1.1. Pumpulikirkko ja kalliokanjoni

Luonto- ja käyntikohteena merkittävin puistouutuus tulisi olemaan jääkauden-aikainen hiidenkirnu, Pumpulikirkko, joka sijaitsee noin puolivälissä nuorisokeskus Metsäkartanon ja nykyisen puistoalueen välillä. Nimensä haljennut hiidenkirnu on saanut toisaalta sen pohjaa aiemmin peittäneestä sammalesta (pumpuli) ja toisaalta sen kirkkomaisesta olemuksesta (kirkkosalin omainen profiili saarnatuoleineen).

Pumpulikirkko valikoitui myös yhdeksi 100 luontohelmeä kohteeksi, jonka Suomen luonnonsuojeluliitto organisoii Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuotena (no #76 Tiilikka-Pumpulikirkko).

Pumpulikirkolle, Virvatulten polkua Metsäkartanolta saavuttaessa, kuljetaan jylhän kalliokanjonimuodostelman lävitse. Sen omantakeinen mikroilmasto luo eliöstölle erityisen kasvu- ja elinympäristön. Pumpulikirkon luonnonsuojelualue on Natura 2000 kohde, jonka pinta-ala on 1686 ha (FI0600020).

Pumpulikirkko on laajin luonnontilaisen metsän alue Rautavaaran kunnassa. Pumpulikirkon luonnonsuojelualue on kaksiosainen (Pumpulikirkko ja Joutenuksen alue, Pumpulikirkon koillispuolella). Kuusi-valtaisessa metsässä on paljon maapuita. Joutenkankaan ja Pumpulikirkon välissä on paikoitellen lahoppuustoisia metsäalueita, joista kehittyy ajan saatossa monipuolista aarniometsää. Erityisarvon suojelulle muodostavat Pumpulikirkon vanhat metsät, puustoiset korvet sekä niitä reunustavat pienvedet. Luokkikankaan osa-alue on sopivaa mm. liito-oravalle. Pumpulikirkko ja Joutenus kuuluvat vanhojen metsien suojelukohteisiin. Luokkikangas kuuluu vanhojen metsien suojeluohjelmaan.

Alueella on humuspitoisia järviä ja lampia, vuorten alapuolisia tasankojokia, vaihettumis- ja rantasoita, Fennoskandian lähteitä ja lähdesoita, aapasaita, kasvipeitteisiä silikaattikallioita, Boreaalisia luonnonmetsiä ja lehtoja sekä puustoisia soita. Nämä luontotyypit luovat perusteet alueen suojelulle. Suojelun eläinlajiperusteina ovat saukko ja liito-orava. Alueen suojelussa ja hoidossa painotetaan vallitsevien luontotyyppien ja lajien sekä niiden elinympäristöjen tilan

säilymiseen turvaamalla luonnon omien prosessien mukainen kehitys. Alueen elinvoimaisuuden parantaminen taataan ennallistamis- ja hoitotoimenpitein sekä alueen käyttöä ohjaamalla. Pumpulikirkon tuominen osaksi kansallispuistoaluetta tukisi tätä tavoitetta, sillä kulkureitit kunnostettaisiin ja merkittäisiin selkeästi luontoon (Ympäristöhallinto/Natura 2000 -alueet).

3.1.2. Haravalehto

Haravalehdon luonnonsuojelualue (Natura 2000, 13 ha) sijaitsee Metsäkartanon lähimastossa, noin puoli kilometriä Ylä-Keyrity-järvestä koilliseen. Rinteessä sijaitsevilla alueella kasvaa pääsääntöisesti luonnontilaista kuusivaltaista boreaalista luonnonmetsää, jota Pohjois-Savossa on vähän. Alueella on vanhoja maapuita. Ajan saatossa lahoppuun määrä lisääntyy, jolloin alueen suojeluarvo nousee entisestään. Alueella kasvaa raidankeuhkojäkälää (*Lobaria pulmonaria*), mikä on luonnontilaisen metsän indikaatilaji.

Alueen suojellut luontotyytit ovat vuorten alapuoliset tasankojoet, borealiset luonnonmetsät sekä puustoiset suot. Liito-orava edustaa suojelun perusteena olevaa lajia. Haravalehto lukeutuu Metsien suojeluohjelma luokkaan IV eli muulla tavoin suojeltavien tai huomioon otettavien valtionmaiden aarniometsäkohteisiin (Ympäristöhallinto/Natura 2000-alueet).

3.1.3. Löytynsuo-Maamonsuo

Löytynsuon-Maamonsuon alue on valtaosiltaan luonnontilainen kokonaisuus koostuen avoimista ja puustoisista soista (valtaosa soista vähäravinteisia nevarämeitä). Uhanalaisimpina luontotyyppinä ovat alueen pienialaiset letot. Suotyyppikirjo alueella on

monipuolinen. Alueella on pieniä, käytännössä luonnon tilassa olevia lampia ja puroja. Löytynsuo-Maamonsuo ympäristön soita on ojitettu, mutta muun muassa Pumpulikirkon läheisyydessä olevat suot on kauttaaltaan ennallistettu. Löytynsuon aluetta pidetään poikkeuksellisen laajana ojittamattomana suoalueena, joka pitää sisällään runsaasti luonnontilaisia pienvesiä.

Löytynsuo-Maamonsuo kohteessa on monipuolinen linnusto sekä vaateliasta lettolajistoa, jotka ovat tärkeitä suojelun perusteita. Suoalueella nähdään mahdollisesti olevan tärkeä rooli myös perhoslajistoon, mutta tästä ei ole tutkittua tietoa (Ympäristöhallinto/Natura 2000-alueet).

3.1.4. Rajausehdotuksen ulkopuolelle jääneet, potentiaaliset puistoalueet

Puistolaajennuksen aluerajaussuunnitelman ulkopuolella on alueita, jotka ovat luonnonsuojelullisilta arvoiltaan sopivia kansallispuistoon sisällytettäväksi. Näitä ovat Ylä-Keyrity-järven kupeessa sijaitseva Yläkeyrityn metsien ja Keyritynjoen Natura 2000 -alue, missä sijaitsee muun muassa suosittu Holinrotkon luontokohde (josta myös investointisuunnitelmassa) sekä

Holinrotkon eteläpuolella (Nurmeksessa) sijaitseva, vuonna 2021 suojelun piiriin tullut Pahavaaran alue. Holinrotko ja Pahavaara ovat samaa geologista jääkaudenaikaista sulamisvesikokonaisuutta kuin Löytynsuo-Maamonsuon ja Pumpulikirkon alueet. Yhdessä nämä muodostavat noin 20 kilometriä pitkän jääkaudenaikaisen sulavesien muodostaman geologisen kokonaisuuden puistokävijöiden koettavaksi. Lisäksi nykyisen kansallispuiston lounaispuolella sijaitsee Tiilikan Natura-alue, joka jätettiin puiston laajennusrajauksen ulkopuolelle.

3.1.4.1. Ylä-Keyrityn metsät ja Keyritynjoki

Suunnitellun laajennusosan ulkopuolella, Ylä-Keyritty -järven kaakkoispäässä, sijaitseva Holinrotko kuuluu vanhojen metsien suojeluohjelmaan. Jyrkkärinteinen rotko on 1 200 metriä pitkä, 200 metriä leveä ja 23–30 metriä syvä. Sen pohjalla on osin Ylä-Keyrittyyn salapurona virtaava puro sekä muutama suorantainen pikkulampi. Natura 2 000 suojelukohteeseen (Ylä-Keyrityn metsät ja Keyritynjoki, koodi: FI600012) lukeutuu lisäksi Keyrityn Järven Kalmansaa-ri sekä Huutoniemi-Härkölälähdenniemi ja

Keyritynniemi. Alueen pinta-ala on 355 ha. Alueet ovat harjuluonnon- ja maiseman sekä geomorfologisen kohteen suojelualueita. Alueen merkitys virkistyskäytön näkökulmasta on merkittävä.

Alueen luontotyytit ovat monimuotoiset. Perusteet suojelulle luovat humuspitoiset järvet ja lammet, Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit, vuorten alapuoliset tasankojoet, vaihettumissuot ja rantasuot, Fennoskandian lähteet ja lähdesuot, Boreaaliset luonnonmetsät, Boreaaliset luonnonmetsät, Boreaaliset lehdot, harjunmuodostumien metsäiset luontotyytit sekä puustoiset suot. Lajiperusteena suojeluun mainitaan liito-orava (Ympäristöhallinto/ Natura 2000-alueet).

Alue muodostaisi yhtenäisen kokonaisuuden Pumpulikirkon ja kalliokanjonin jatkeeksi (jääkauden sulamisvesien muodostama geologinen kokonaisuus).

3.1.4.2. Pahavaara

Pahavaaran luonnonsuojelualue, jonka pinta-ala on noin 251 ha, lukeutuu Natura 2 000 -alueena Tolkeenvaaran alueen vanhoihin metsiin. Alueen puusto on pääsääntöisesti vanhaa tuoreen kankaan kuusi ja mäntyvoittoista sekametsää. Alueella on lisäksi paikoin maapuita.

Pahavaaran luonnonsuojelualue koostuu kitumaan kallioista, kallioisten kuivahkoista ja kuivista kankaista ja näiden välisistä korpijuotteista sekä rämeistä, nevoista, lammista ja muutamasta luonnontilaisesta norosta. Alueen geomorfologisena erikoisuutena ovat pienet "kalliorepeämärotkolaaksot". Alueen kallioisista metsistä suuri osa on luonnontilaisen kaltaista (Ympäristöhallinto/ Natura 2000-alueet, WWF/Pahavaara).

Suomen valtio perusti Pahavaaran luonnonsuojelualueen omistamalleen maalle 11.2.2021.

3.1.4.3. Tiilikan alue

Nykyisen kansallispuiston kupeessa sijaitse kansallispuistoon sisältyvät osittainen Tiilikan alue, joka koodautuu samaan luokitukseen Tiilikkajärven kansallispuiston suojelualue (Natura 2 000 kohde FI0600071). Alueen kokonaispinta-ala 4 911 ha, kansallispuiston pinta-alan ollessa 3 400 ha.

Tiilikan Natura-alue edustaa suo-, metsä- ja vesiluontoa. Alue sijaitsee aapasoiden vyöhykkeen vaihettumisalueella. metsäkasvillisuus edustaa myös vaihettumisvyöhykettä. Alueella oleva suolinnusto on runsasta ja edustavaa. Alueen suojellut luontotyytit ovat monimuotoiset (esim. humuspitoiset järvet ja lammet, Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit, keidassuot, vaihettumissuot ja rantasuot, boreaaliset lehdot). Suojelun perusteena on lisäksi runsas lajisto (Ympäristöhallinto/Natura 2000 -alueet).

Alue jätettiin pois aluerajauksesta, koska sen sisällyttäminen puistoon vaikuttaisi merkittävästi alueella toimivien metsästysseurojen toimintaan.

3.2. Uudet reitit

Laajennusalueella on jo olemassa olevaa reitistöinfraa (kuva 3). Metsäkartanoa ja nykyistä puistoaluetta yhdistää noin 20 kilometrin pituinen Virvatulten polku, jota ei viime vuosina ole koko mitaltaan ylläpidetty. Virvatulten polku on välillä Metsäkartano-Pumpulikirkko kohtuullisessa kunnossa. Pumpulikirkon ja nykyisen puistoalueen välinen reittiosuus poistettiin käytöstä vuonna

2019. Vanha polkupohja näkyy maastossa osittain vain heikosti. Polku vaatisi sekä kunnostusta että uudelleen rakentamista (esim. pitkospuut). Virvatulten polku poikkeaisi nyt tehdyssä reittisuunnitelmassa hieman aiemmasta Löytynsuo-Maamon-suo -alueella, kulkien pohjoisempaan. Pumpulikirkolle on kartoitettu lisäksi uusi, noin kymmenen kilometrin mittainen, päiväretkeilyyn sopiva reitti (kuva 4). Reitti on muodoltaan kahdeksikon mallinen, joten se on mahdollista kiertää myös kahtena erillisenä rengasreittinä.

Osittain laajennussuunnitelman ulkopuolella, sen kaakkoisosassa, Metsäkartanon ja Holinrotkon ympäristössä on niin ikään valmista reitistöinfraa. Metsäkartanolta lähtee Ylä-Keyrity -järven ympäri kiertävä 23 kilometrin pituinen rengasreitti, Liimatan taival. Tämä toisi puistokävijöille lisää reittejä nähtäväksi ja koettavaksi. Metsäkartanolla on lisäksi juuri käyttöön otettu uusi noin 25 kilometrin pituinen maastopyöräreitti, joka myötäilee pitkälti Liimatan taivalta. Holinrotkon kupeeseen on kartoit-

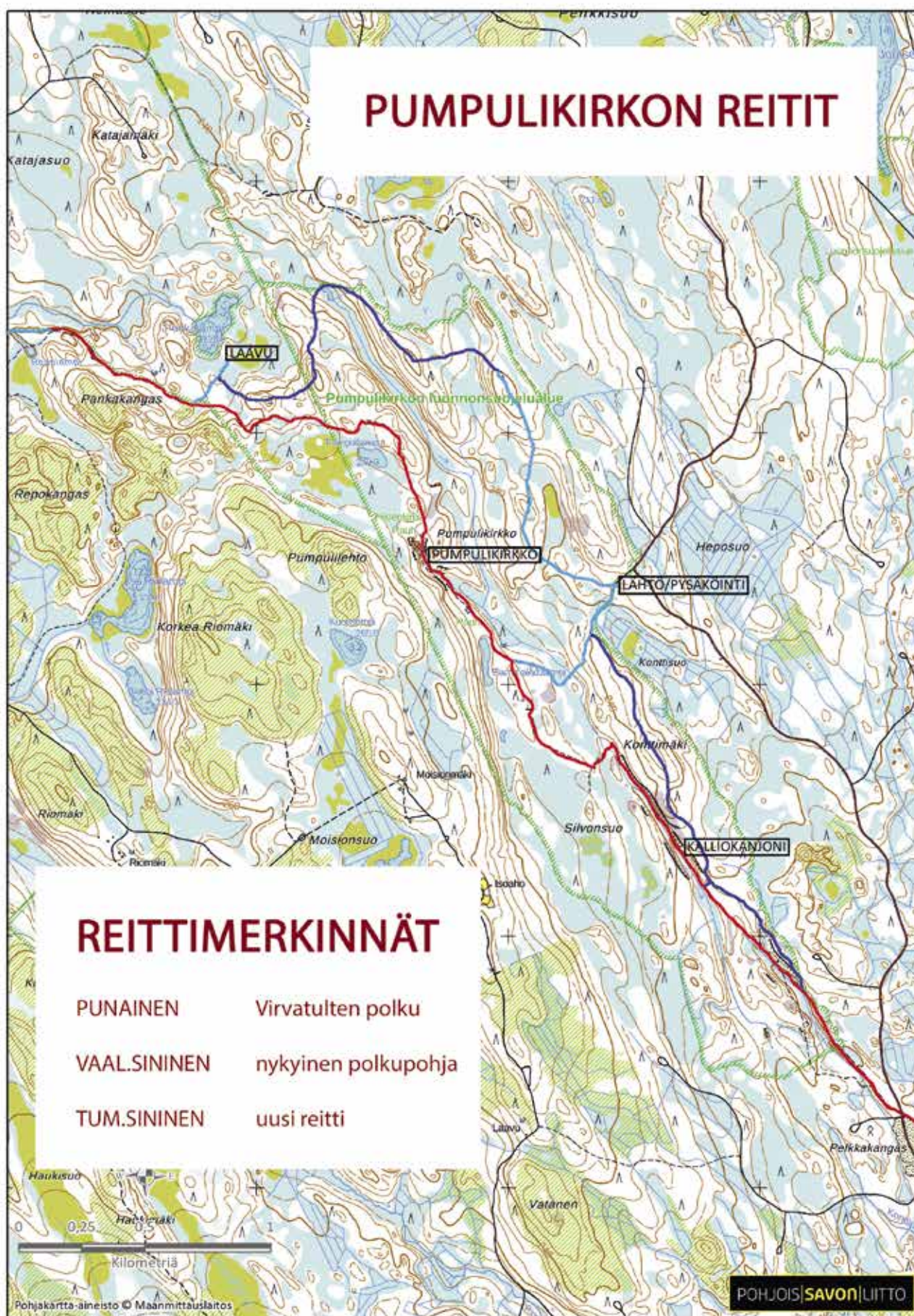
tettu myös uutta reitistöinfraa mahdollisesti toteutettavaksi (kuva 5).

Kansallispuistoista tehdyn selvityksen mukaan puistokävijöiden keski-ikä on noussut (seurantajakso 2000–2019). Erityisesti on kasvanut yli 65-vuotiaiden puistokävijöiden osuus. Tämä vaikuttaa puistoalueiden palvelutarpeeseen sekä reitistön suunnitteluun esimerkiksi esteettömien palveluiden ja -reittien osalta, mitkä omalta osaltaan palvelevat myös muita puiston erityisryhmiä (Konu ym., 2021). Metsäkartanolla on vanhentunut esteetön reitti, joka kuitenkin vaatii täyden kunnostuksen. Yhtenä vaihtoehtona esteettömään luontokokemukseen esitetään laituria, josta voisi luontoelämyksen kokemisen ohessa myös onkia. Laiturin sijoituspaikkana on mietitty Sammakkotammen lähtöaluetta tai Metsäkartanoa.

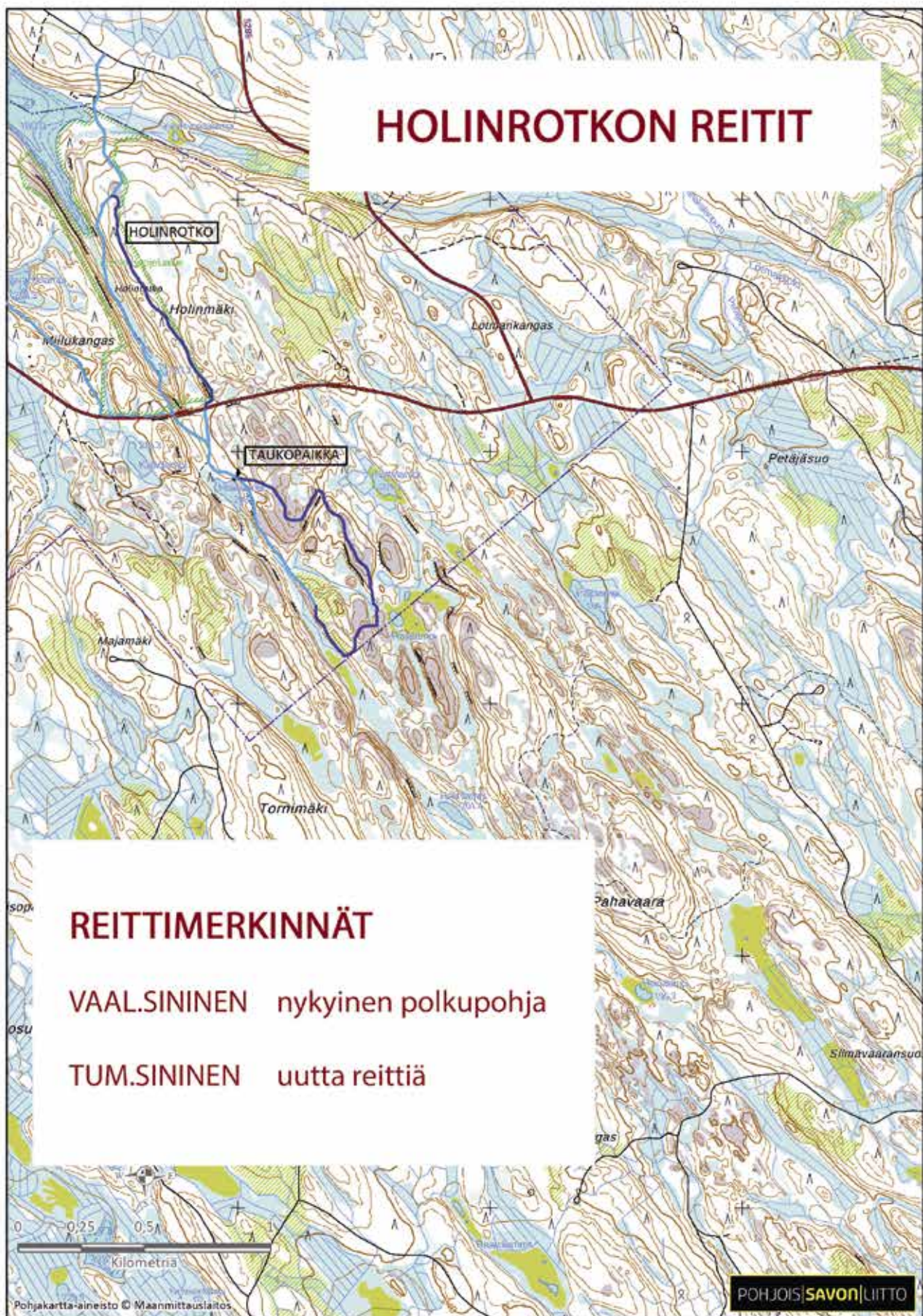
Kestävän kehityksen mukaisiin tavoitteisiin Tiilikajärven kansallispuistossa laajennuksessa päästään suunnittelemalla reitit siten, että ne kuormittavat luontoa mahdollisimman vähän. Tässä on hyödynnetty jo olemassa olevaa reitistöinfraa. Reitit merkitään maastoon selkeästi puistolajennuksen toteutuessa, jotta kävijät pysyvät halutuilla kulkureiteillä. Puistoalueen lähtöalueille tulee lisäksi opastaulut, joissa kerrotaan kansallispuistoista ja sen reiteistä sekä vastuullisesta puistokäynnistä.

Kuva 3: Yhteenveto laajennusalueen reiteistä, lähtöalueista ym. infrasta

Kuva 4: Pumpulikirkon reitit

17.12.2021

Kuva 5: Holinrotkon reitit (kartoitettu työvaiheessa, mutta eivät sisälly ehdotettuun laajennusalueeseen).

4. LAAJENNUKSEN MERKITYS JA VAIKUTUS

METSÄN JA MUUN puustoisien maan osuus EU:n pinta-alasta on yli 43,5 prosenttia. Metsäluonto tarjoaa elinympäristön monelle lajille. Metsä säilyttää yhteytemme luontoon ja kohentaa ihmiskunnan fyysistä ja psyykkistä terveyttä.

Metsät ovat keskeisessä roolissa, kun Eurooppaa viedään eteenpäin tavoitteessaan olla ensimmäinen ilmastoneutraali maanosa vuoteen 2050 mennessä. Metsäekosysteemien suojelulla nähdään olevan lisäksi merkitystä zoonoosien ja maailmanlaajuisten pandemioiden vähentämisessä (Uusi metsästrategia 2030).

4.1. Luonnonsuojelullinen merkitys

Tiilikajärven kansallispuiston laajenemisella olisi merkittävää arvoa luonnon- ja elon-

kirjon suojelussa. Suunniteltu laajennusosa pitää sisällään Natura 2000 -kohteita ja luonnonsuojelualueita. Laajennusalueella on rikas ja osittain vaatelas eliöstä sekä lahopuupotentiaalia, mitä monet kasvi- ja eläinlajit hyödyntävät. Laajennusalueen uudet luontokohteet, Pumpulikirkko ja Löytynsuo-Maamonsuo, kertovat jääkaudenaikaisista luontoäidin voimista. Pumpulikirkko ja sen kaakkoispuolella oleva ruhjelaakso on luokiteltu arvokkaaksi kalioalueeksi. Suunnitellulla laajennusalueella on lisäksi arvokkaita moreenimuodostumia. Holinrotkolla on lisäksi pohjavesiesiintymä, josta pintavesi- tai maaekosysteemi on suoraan riippuvainen.

Puistolaajennus toisi Tiilikajärven kansallispuistoon lukuisia erilaisia luontotyypppejä, joilla on merkittävää suojelullista arvoa. Näistä on kooste liitteessä yksi. Yhtenäinen

laajempi suojeltu alue tukisi luonnon monimuotoisuuden eli biodiversiteetin säilymistä. Alueen omintakeinen, jääkauden sulamisvesien muokkaama geologinen kokonaisuus luo pohjan arvokkaalle geodiversiteetille. Suojellun pinta-alan kasvu olisi merkittävä. Tiilikkajärven kansallispuiston laajeneminen tukisi sekä Suomen omia että EU:n tavoitteita kasvattaa suojeltua metsä- ja maapinta-alaa ja säilyttää näin ollen luonnon monimuotoisuutta.

Suomi on sitoutunut YK:n biodiversiteettisopimukseen, jonka tavoitteena on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen. Yhtenä keinona tämän saavuttamisessa mainitaan kansallispuistoverkoston laajentaminen (Valtioneuvosto 2019).

EU:n biodiversiteettistrategian päätavoitteina on saada vähintään 30 prosenttia EU:n maa- ja merialueista oikeudellisen suojelun piiriin, josta vähintään 10 prosenttia tulisi olla tiukasti suojeltua. Riippumatta pinta-alasta kaikki luonnontilaiset- ja vanhat metsät tulisi suojella tiukasti. Suojelu tulee kohdentaa lisäksi sellaisiin kohteisiin, joissa on monimuotoisuusarvoa tai -potentiaalia. Tiilikkajärven kansallispuiston suunniteltu laajennusosa nähdään Master Plan vaihetta tehtäessä vahvasti tällaisena kokonaisuutena.

Biodiversiteettistrategialla tähdätään luontokadon pysäyttämiseen ja luonnon monimuotoisuuden elpymiseen vuoteen 2030 mennessä. Suomen luontopaneeli korostaa raportissaan Suomen maantieteellisen sijainnin merkitystä, jonka myötä ilmastonmuutoksen vaikutukset voivat olla keskimääräistä nopeampia. Tämän vuoksi suojelun tarve Suomessa voi olla jopa muita EU-alueita suurempi, jotta lajistolle turvataan mahdollisuus sopeutua muuttu-

vaan tilanteeseen (Suomen luontopaneelin julkaisu 4/2021). Metsäluonnon suojelussa, sen kohdentamisessa, nähdään myös alueellisia eroja.

Tiilikkajärven kansallispuiston laajennus tukisi toteutuessaan myös Pohjois-Savon Maakuntasuunnitelman että Maakuntaohjelman tavoitteita. Maakuntaohjelmassa määritellään aluekehittämisen käytännön toimenpiteitä neljän vuoden sykleissä (valtuuston toimintakausi). Aluekehittämisen yhtenä painopisteenä vuosille 2020-2023 on kirjattu ilmastomuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen (Pohjois-Savon Maakuntasuunnitelma 2040, Maakuntaohjelma 2022-2025).

Ekologiset käytävät ovat kulkureittejä, joiden kautta eläimet ja myös kasvit voivat siirtyä alueelta toiselle niiden muutoin epäsuotuisien alueiden läpi. Tiilikkajärven kansallispuiston alueella ekologisia käytäviä ovat metsä- ja suojavaöhykkeet, harjut ja moreenimuodostumat, virtavedet ja muut luonnonympäristön ketjut. Pääsääntöisesti ekologinen käytävä toimii sitä paremmin mitä leveämpi ja parempilaatuinen se on. Suunniteltu puiston laajennus parantaa huomattavasti lajien liikkumismahdollisuuksia alueella. Erityisesti Löytynsuo- Maamon- suon ja Pumpulikirkon alueet muodostavat toimivia luoteis-kaakko-suuntaisia luonnontilaisten ympäristöjen liikkumisreittejä eliöstölle. Etenkin eläimet (esimerkiksi uhanalainen liito-orava ja saukko) voivat tarpeen tullen liikkua ekologisia käytäviä pitkin alueella hankkimaan ravintoa ja lisääntymään. Ekologisten käytävien merkitys on huomattava biodiversiteetin säilymisessä kansallispuiston alueella ja sen lähiympäristössä. Ekologisten käytävien merkitys on keskeinen asia, jotta luonnon monimuotoisuus voisi säilyä pitkällä ai-

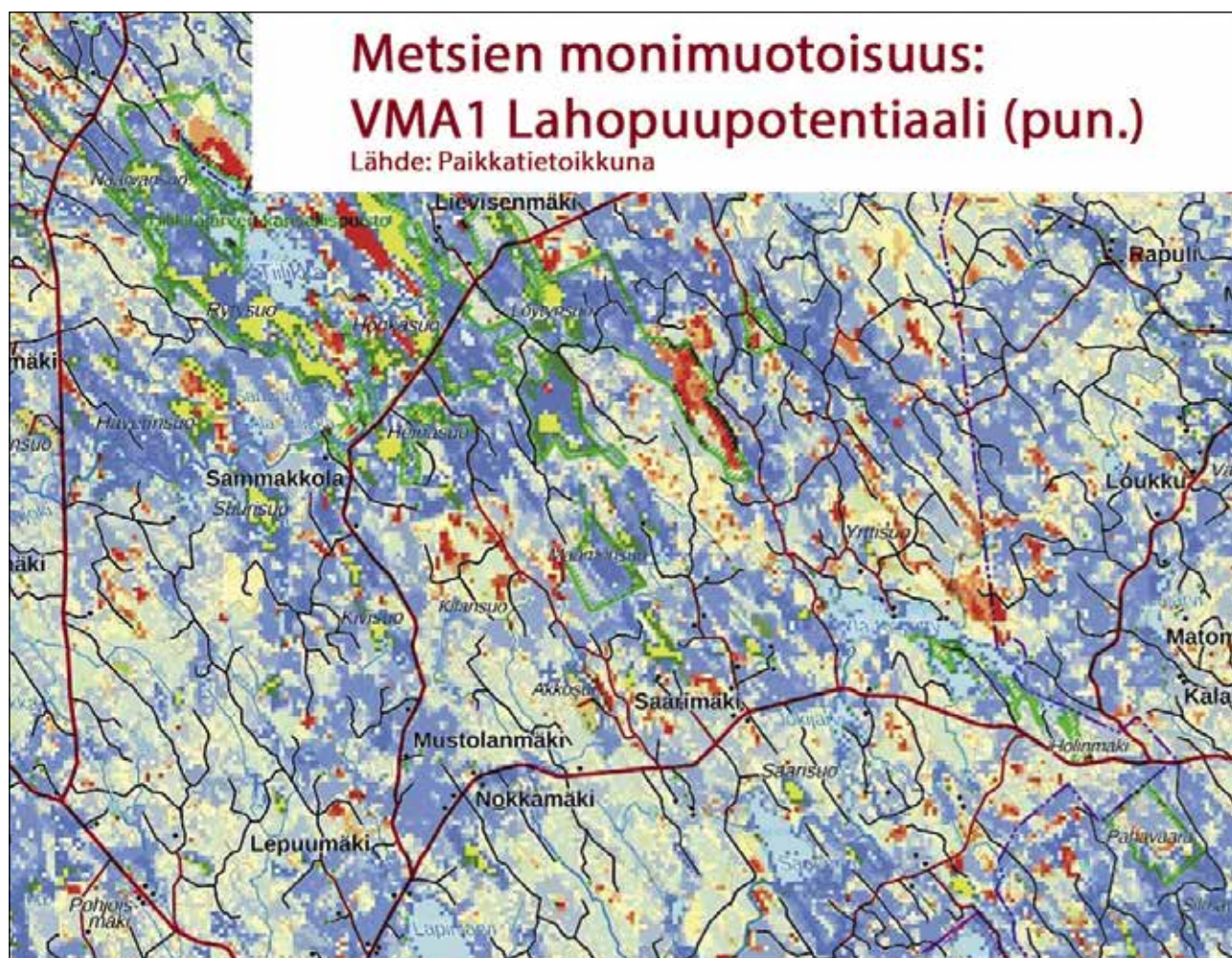
kavälillä alueella (Miska Luoto, Helsingin yliopiston luonnonmaantieteen professori, henkilökohtainen tiedonanto 22.4.2022).

4.1.1. Biodiversiteetti

Luonnon diversiteetti on elollisen ja elottoman luonnon, bio- ja geodiversiteetin, muodostama kokonaisuus. Luonnon biodiversiteetti kuvaa luonnon biologista monimuotoisuutta. Lajirunsauden ja lajilukumäärän lisäksi biodiversiteettiin kuuluu myös lajin sisäinen perinnöllinen muuntelu sekä ekosysteemin monimuotoisuus. Biodiversiteetti luo perustan elämälle. EU ja sen jäsenmaat, Suomi mukaan luettuna, ovat sitoutuneet saamaan biodiversiteetti

elpymään vuoteen 2030 mennessä (Ympäristöministeriö 2020).

Puistoaluetta laajentamalla alueen biodiversiteettia pystyttäisiin suojelemaan ottamalla puistoalueen sisälle monimuotoisia luontotyyppejä (liite 1). Puistoalueen sisälle tulisi laajennuksen myötä myös lisää lahopuupotentiaalia muun muassa Pumpulikirkon- ja Haravalehdon alueille, kuten kuvasta kuusi nähdään. Lahopuut ovat tärkeitä metsän biodiversiteetin kannalta, sillä niitä hyödyntää metsälajeista noin neljännes (noin 5 000 lajia). Lajikirjoa löytyy lähes kaikista eliöryhmistä. Lahopuita hyödyntävät muun muassa sammalet, sienet, hyönteiset ja hyönteisiä syövät eläimet (WWF 2019).

Kuva 6: Metsien monimuotoisuus: VMA1 Lahopuupotentiaali (Paikkatietoikkuna).

Kuva 7: Pohjavesialueet (Paikkatietoikkuna)

Kuvasta seitsemän nähdään, että uuden puistoalueen sisään tulisi myös tärkeitä pohjavesialueita. Holinrotkon alueella sijaitseva Miilukankaan pohjavesialue on pohjavesialueena merkittävä, sillä esiintymän pohjavedestä on pintavesi- tai maaekosysteemi suoraan riippuvainen.

4.1.2. Geodiversiteetti

Geodiversiteettiin lukeutuu kallio- ja maaperä, geologiset prosessit sekä pinnanmuotojen vaihtelut. Uuden tutkimustiedon mukaan geo- ja biodiversiteetti ovat vahvasti toisiinsa kytkettynä, geodiversiteetin tukiessa eliöstön lajirunsausta. Geodiversiteetti itsessään on suojelun perusta, mutta sen biodiversiteettiä tukeva rooli antaa geodiversiteetin suojelulle lisämerkityksen (lähde: Tukiainen H. 2019).

Suunnitellulle laajennusalueelle sekä sen läheisyydessä oleviin ja kansallispuistoalueelle lisäarvoa tuoviin kohteisiin sisältyy noin 20 kilometrin mittainen jääkauden sulavesien muodostama geologinen kokonaisuus (alkaen Maamonsuo-Löytynsuo alueen pohjoisosasta ja jatkuen aina Holinrotkon kaakkoispuolelle asti). Kansallispuiston sisälle tulisi hyvin arvokkaaksi kallioalueeksi luokiteltu Pumpulikirkko-Konttimäen (KAO) alue (liite: 2). Alueella on lisäksi useita arvokkaita moreenimuodostumia (kuva 8).

Laajennusosan alueella maisemallisesti ja geodiversiteetin näkökulmasta edustavia luontokohteita on runsaasti, alla esimerkeinä:

- kalliooperän murrestopografiaa laakso-painanteineen ja jyrkänteineen (Holinrotkon alue)

Kuva 8: Suunnitellulla laajennusalueella sijaitsevat arvokkaat kallioalueet ja moreenimuodostumat (Paikkatietoikkuna).

- mäkistä kallioperäkorkokuvaa (Holinmäki)
- jäätikön sulavesien kuluttamat ja pyöristämät hiidenkirnukalliot (Pumpulikirkko)
- jäätikön sulavesien muinaiset kulu-tusuomat moreenimaastossa (Pääkönpuro ja Ristipuro)
- jäätikköjokikerrostumia: harjumuodostumia (Miilukangas pohjoisosa, Keyrityn järven alue, Pelkkakangas)
- jäätikköjokikerrostumia: muinaiset jokisuistot eli deltat (Miilukangas eteläosa)
- virtaviivaisia moreeniselänteitä eli drumliineita (esim. Maamonsuon ympäristössä)
- kumpumoreenimaastoa (Suurisuon alue, Ylä-Keyrityn alue)
- aapasointa komeine märkine rimpineen ja kuivine jänteineen (esim. Löytysuo-Maamonsuo, Partasensuo, Ristisuo)
- pienvesistöjä (boreaalisia lampia ja puroja runsaasti eri puolilla laajennusosaa)
- jääkauden jälkeen muodostuneita dyynejä eli lentohiekkakinoksia (Löytynlammen alue)

Alueen geodiversiteetti on runsas jo kartta- ja ilmakuvatulkinnan perusteella tehtynä. Alueen syvällisempi geodiversiteetin tutkimus vaatii laajemman inventoinnin tekoa maastokäynteineen (Miska Luoto, Helsingin yliopiston luonnonmaantieteen professori, henkilökohtainen tiedonanto 22.4.2022).

4.2 Kulttuurihistoriallinen merkitys

Puistolaajennus toisi toteutuessaan Tiilikjärven kansallispuistoon uuden muistojäännöksen, Metsäkartanon kivikautisen asuinpaikan. Kohde sijaitsee Metsäkartanon uimarannalla, Ylä-Keyritty -järven rannalla, missä rantavyöhykkeellä on kvartsi-iskoksia sekä palaneita kiviä. Alueella on nähtävissä alkuperäistä rantamuo-
dostumaa. Alueelta tehtyjen löytöjen perusteella on arveltu koko rannan olleen asuttu (Museovirasto 2014).

Ylä-Keyritty järven ympäri kiertävän Liimatan taipaleen varrella on lisäksi vanhoja juoksuhautoja.

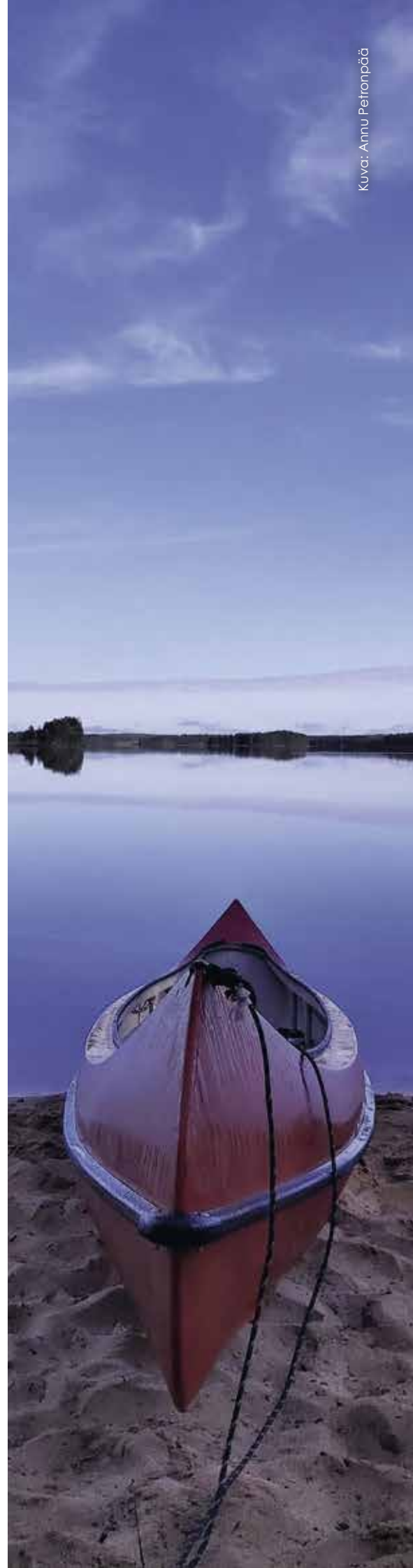
4.3. Vaikutukset käyttäjäryhmiin

Tiilikjärven kansallispuiston laajennushankkeen kohderyhmiä ovat alueen maanomistajat, alueen asukkaat ja kesäasukkaat, matkailupalvelu- ja muut välillisesti laajennuksesta hyötyvät yrittäjät sekä matkailijat, retkeilijät, metsästäjät ja alueen muut käyttäjäryhmät. Puistolaajennuksen aluetaloudelliset vaikutukset olisivat merkittävät. Alueelle tulevien rahavirtojen lisäksi olisi laajennuksella myös työllistävää vaikutusta. Tämä lisäisi harvaan asutun seudun elinvoimaisuutta. Puistolaajennuksesta hyötyisivät sekä alueen matkailupalvelu- ja muut yrittäjät että kuntalaiset ja kunta. Majoituspalveluita matkailijoille voisivat vuokrata myös yksityiset henkilöt. Matkailijoille puistolaajennus toisi lisää nähtävää ja koettavaa niin uusien reittien ja luontokohteiden kuin uusien matkailupalvelutuotteiden myötä. Puistolaajennus houkuttaisi lisäksi alueelle jo puistossa käyneitä matkailijoita näkemään ja kokemaan Tiilikjärven kansallispuisto uusin kohtein.

Laajennussuunnitelman Master Plan vaiheessa kartoitettiin eri käyttäjäryhmien näkemyksiä laajennukseen liittyen järjestämällä Tehdään yhdessä! -tilaisuus kunnan asukkaille, yrittäjille sekä yhdistys ja seuratoimijoille, Vi-
sioidaan yhdessä! -työpaja alueen yrittäjille sekä yhteisöllinen luonnon monimuotoisuutta korostava Eläköön elonkirjo! -tapahtuma Metsäkartanolla. Metsästäjiä kuultiin heille järjestetyssä keskustelutilaisuudessa.

Tehdään yhdessä! -illan puheenvuoroissa 7.12.2022 korostui puistolaajennuksen tärkein lähtökohta – luonnonsuojelu. Tärkeäksi koettiin myös luontomatkailun ja alueen elinvoimaisuuden kehittäminen. Metsäkartanon valmis rakennettu infra nähtiin hanketta edistävänä asiana, ja paikka uuden puistoalueen luontokeskukseksi tai sisääntuloporttina. Laajennetulla puistoalueella sijaitseva elämyksellinen käyntikohde Pumpulikirkko ja puistoalueen ulkopuolelle jäävä Holinrotko sekä näiden myötä puistoon sisältyvä laajempi jääkauden-aikainen sulavesien muodostama geologinen kokonaisuus nähtiin mielenkiintoiseksi ja uniikiksi kokonaisuudeksi, joka lisäisi puiston luonto- ja ympäristökasvatuksellista arvoa. Kiitosta sai myös uuden aluerajauksen laaja pirstoutumaton kokonaisuus. Reittisuunnittelussa kehoitettiin kiinnittämään huomiota esteettömyyteen, jotta myös erityiskäyttäjryhmät pääsisivät kokemaan kansallispuiston luonnon. Metsäkartanon läheisyydessä on jo olemassa oleva esteetön reitti, mutta se vaatii täydellisen kunnostuksen. Yhtenä vaihtoehtona kansallispuiston esteettömään kokemiseen ehdotettiin laituria sijoitettavaksi Sammakkotammen lähdölle tai Metsäkartanolle Ylä-Keyritty -järven rantaan.

Puistolaajennuksella on suora vaikutus alueella toimivien metsästysseurojen toimintaan. Tiilikkajärven kansallispuistossa metsästys on kielletty (pois lukien hirven ajometsästys). Suurin vaikutus puistolaajennuksella, sen alustavan aluerajauksen mukaan, oli Löytynsuo-Maamonsuo alueella ja Tiilikan alueella toimiviin metsästysseuroihin. Metsästäjille ja metsästysseurojen jäsenille suunnatussa keskustelutilaisuudessa 25.2.2022 esiin nousi huoli puistolaajennuksen vaikutuksista metsästyksen käytännössä. Metsästäjät nostivat esiin heidän alueelle tuomansa rahavirrat metsästystoiminnan ohessa. Keskustelua herätti myös metsästysseurojen metsästysalueilleen tekemät investoinnit (esim. metsästysmajat). Metsästäjät ehdottivat metsästyksen sallimista paikallisille metsästysseuroille tietyin reunaehdoin uudella puistoalueella. Ehdotuksessa metsästys tapahtuisi kaukana merkityistä retkeilyreiteistä (suojavyöhykkein) ja vain rajattuna ajankohdana. Metsästäjät korostivat puheenvuorossaan, että esimerkiksi hirvenmetsästys sijoittuu ajankohtaan, jolloin retkeilyä ei niin harrasteta. Metsästäjät nostivat esiin,

että puiston laajennusalueella metsästyksen salliminen voitaisi rajata loppusyksyyn ajankohtaan, jolloin matkailusesonki on hiljentynyt retkeilyn osalta.

Suunnitellulla laajennusalueella on Metsähallituksen maiden lisäksi Tornator Oyj:n maita, jotka laajennuksen toteutuessa tulisi siirtyä valtion omistukseen. Master Plan vaiheessa käytiin neuvotteluita ohjausryhmän lisäksi myös erikseen Ympäristöministeriön, Tornator Oyj:n ja Rautavaaran kunnan kesken, joiden pohjalta saatiin aikaiseksi yhteinen näkemys puistolaajennuksen aluerajauksesta. Laajennusalueella sijaitsee lisäksi kaavoitettu Metsähallituksen omistuksessa oleva Metsäkylän alue. Tämä jätettiin rajausehdotuksen ulkopuolelle. Metsäkylän alueella on puistolaajennuksen toteutuessa mahdollisuus lisätä mat-

kailupalveluinfraa kuten majoitus- ja ravitsemuspalveluita.

Retkeilijöille puistolaajennus toisi paljon elämyksellistä koettavaa Pumpulikirkon alueen sekä uusien reittien myötä. Lisäarvoa matkailijoille toisivat Metsäkartanon omat reitit ja matkailupalvelutuotteet, joita kansallispuistokävijät voisivat hyödyntää. Metsäkartanon matkailupalvelutuotteet todennäköisesti myös lisäisivät matkailijoiden viipymää alueella. Metsäkartanon uusi Ylä-Keyritty -järven kiertävä maastopyöräreitti toisi nosteessa olevan lajin, maastopyöräilyn, harrastajia kansallispuiston äärelle. Kansallispuiston rajautuminen Ylä-Keyritty -järveen toisi kansallispuistokävijöille lisää luontoelämystä vesielementin myötä. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi melonta, sup-lautailu tai kalastus, johon

matkailupalvelutuotteena voisi kytkeä vaikkapa järven anneista valmistelun illallisen illanviettoineen.

Suunnitellun laajennusalueen läpi kulkee moottorikelkkareitti. Kelkkareitti on tärkeä yhdysväylä Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan sekä Kainuun välillä. Kelkkareitti suunnitellaan sisällytettävän puiston läpi kulkeväksi. Moottorikelkkareitin sijoittuminen laajennusalueella näkyy kuvassa kaksi.

4.4. Vaikutus aluetalouteen

Metsähallituksen tilastojen mukaan vuosi 2021 oli merkittävä kansallispuistojen (40) kokonaistulon (306,1 miljoonaa euroa) ja työllisyysvaikutusten (124 henkilötyövuotta) kannalta. Rahavirroissa on hajontaa kansallispuistojen kesken. Tähän vaikuttaa muun muassa kävijöiden alueella käyttämä viipymä ja siellä olevien matkailupalveluiden määrä.

Tiilikajärven kansallispuiston kokonaistulovaikutus vuonna 2021 oli 500 000 euroa (tulovaikutus 200 000 euroa, kun alue on matkan tärkein kohde) ja kokonaistyöllisyysvaikutus neljä henkilötyövuotta (yksi henkilötyövuosi alueen ollessa matkan tärkein kohde). Puiston käyntimäärä oli 25 300 (Metsähallitus: Kansallispuistojen, valtion retkeilyalueiden ja eräiden muiden suojelu- ja virkistysalueiden kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset vaikutukset vuonna 2021).

Rautavaaran kunta teetti kesällä 2021 kesämatkailukyselyn matkailijoille, jotka olivat joko päiväretkeilleet Rautavaaralla tai viettäneet siellä useamman päivän toukokuun ja elokuun välisenä aikana. Kyselyssä nousi päällimmäisenä esiin Rautavaaran luonto, joka löytyi jollain muotoa lähes jokaisesta

vastauksesta. Vastauksia kyselyyn saatiin 705 kappaletta. Kyselyn ylivoimaisesti suosituimmaksi käyntikohteeksi nousi Tiilikajärven kansallispuisto, missä kertoi käyneensä yli puolet (53 %) vastaajista. Rautavaaran matkailussa tekemisen ykköseksi nousi patikointi (73 % vastaajista). Lähes neljännes vastaajista (24 %) kertoi yöpyneensä Rautavaaralla teltassa leirintäalueen ulkopuolella (Rautavaaran kunnan kesämatkailukysely 2021).

Rautavaaran kesämatkailukyselyn tulokset ovat samansuuntaiset loppuvuodesta 2021 valmistuneen kansallispuistojen virkistyskäyttöä 20 vuoden ajalta kartoittavan selvityksen kanssa – kansallispuistoista haetaan perusarvoja: luontokokemuksia, luonnon puhtautta ja henkistä hyvinvointia. Suosituinta kansallispuistoissa oli kävely (66,7 % aikavälillä 2015-2019 vastanneista) ja retkeily (57,8 %). Puistokävijöistä 60,2 % vieraili puistossa päiväseltään. Kansallispuiston nimesi matkansa ainoaksi tai tärkeimmäksi kohteeksi peräti 62,2 prosenttia kävijöistä (Metsähallitus 2021, sarja A236).

FCG:n (Finnish Consulting Group Oy) Rautavaaran kunnalle tekemä selvitys puistolaajennuksen vaikutuksesta aluetalouteen pohjautuu vuonna 2012 tehtyyn

Taulukko 1: Tulovaikutuksien arviointi puiston maltillisella ja suurella kasvulla.

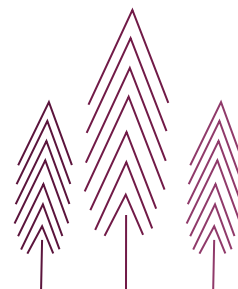
Skenaariot	Kävijämäärä 2v	Kävijämäärä 10v	Tulovaikutus 2v	Tulovaikutus 5v
Maltillinen kasvu	30 000	35 000	900 000 €/vuosi	1 000 000 €/vuosi
Suuri kasvu	35 300	45 000	1 000 000 €/vuosi	1 300 000 €/vuosi

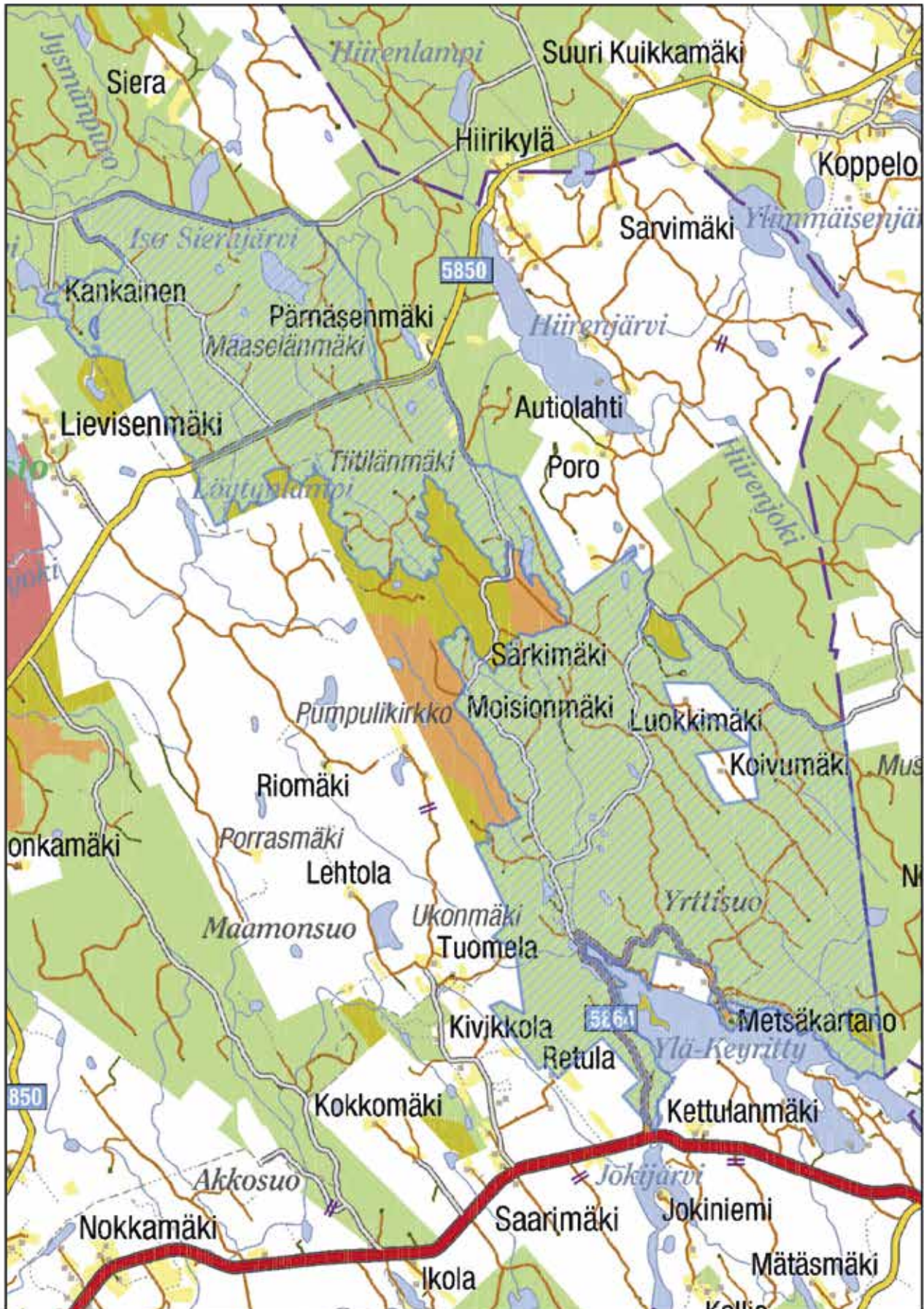
kävijätutkimukseen, jolloin puistokävijän arvioitu rahankäyttö oli 25 euroa. Muiden puistojen kehitykseen verrattuna arvioitiin rahankäytön nousseen nykyisin noin 30 euroon/kävijä. Maltillisen kasvun skenaarion mukaan alueen tulovaikutus vuositasolla olisi kahden vuoden päästä 900 000 euroa ja viiden vuoden päästä miljoona euroa. Suuren kasvun skenaariolla tulovaikutus olisi kahden vuoden päästä miljoona euroa ja viiden vuoden päästä 1,3 miljoonaa euroa, kuten taulukosta yksi nähdään.

Maltillisessa skenaariossa kasvu muodostuu kansallispuiston laajenemisen myötä tapahtuvasta luonnollisesta kasvusta, opasteiden ja infrastruktuurin kohentumisesta sekä uusien lähtöalueiden saavutettavuuden parantumisesta. Suuren kasvun skenaariossa luontoon liittyviä elämyksiä tuotteistetaan, vesistöön liittyviä aktiviteetteja sekä maastopyöräilyä kehitetään ja Metsäkartano saa luontokeskusstatuksen. Nopealle kasvulle pohjaa luovat luontomatkailun suosion kasvu sekä kansallispuistojen tunnettuusarvo. Kansallispuistojen käyntimääriin ja rahankäyttöön vaikuttaa tuotteistettu palvelutarjonta. Tiilikajärven kansallispuistossa tähän päästään matkailu- ja palvelualan yritysten verkostoyhteistyönä kansallispuistoon liittyvien tuote- ja palvelukehityksen kautta (FCG 2022).

4.5. Vaikutus jatkuvan kasvatuksen koelaan

Metsähallituksella on Suomessa kolme peitteisen kasvatuksen koelaa, jotka sijaitsevat Rautavaaran Maaselässä (kuva 9), Suomussalmen Pirttivaarassa ja Savukosken Tulppiossa. Koelat on perustettu vuonna 2019. Kasvatuksen seuranta-aika on 30 vuotta. Erilaisilta kasvatusalueilta kerätään tietoa muun muassa peitteisen metsätalouden vaikutuksista hiilensidontaan, luonnon monimuotoisuuteen, taimen kehitykseen sekä yleisesti metsätalouden kannattavuuteen. Kukin alue on pinta-alaltaan 5 000 hehtaaria. Rautavaaran alue on valtaosin tuoretta ja kuivahkoa kangasta. Alueella on turvemaita (46 %) ja kankaita (54 %). Metsät ovat ikäluokkakajakaumaltaan tasaisia. Rautavaaran peitteisen kasvatuksen alue sisältyy osittain puiston suunnitellulle laajennusalueelle.

Kuva 9: Peitteisen kasvatuksen koeala Rautavaaralla, sininen viivoitus (Metsähallitus)

5. KEHITTÄMIS- SUUNNITELMA

RAUTAVAARAN KUNNAN tekemä ja Pohjois-Savon Liiton rahoittama Tiilikkejärven laajennuksen Master Plan hankkeessa kartoitettiin aluerajaus- sekä reitistö- ym. infra, pohdittiin laajennuksen mukanaan tuomia mahdollisuuksia ja haasteita (joita on koottu liitteeseen kolme), arvioitiin laajennuksen luonnonsuojellista merkitystä, tutkittiin vaikutuksia aluetalouteen sekä laadittiin investointisuunnitelman vuosille 2021-2031. Master Plan vaiheessa puistolaa- jennus pieneni puiston kolminkertaistamisesta puiston kaksinkertaistamiseen.

5.1. Kestävä kehitys

Tiilikajärven kansallispuistolaajennuksen yhtenä lähtökohtana on kestävän kehityksen mukaisen matkailun kehittäminen, joka pohjautuu Metsähallituksen ohjeistukseen. Laajennussuunnitelma on tehty Metsähallituksen kestävän matkailun edistämisen kulmakiviä myötäillen.

1. Luontokohteen arvon säilyminen, suojelun edistäminen

- a. Tunnustetaan kohteen luonto- ja kulttuuriarvo. Kerrotaan tästä kävijöille sekä kannustetaan vastuulliseen toimintaan.
- b. Palveluiden kehittäminen.
- c. Valmiin reitistöinfran hyödyntäminen.
- d. Paikallisten luonto- ja kulttuuriarvojen huomioiminen (esimerkiksi Pumpulikirkko).

2. Ympäristön kuormituksen minimoiminen

- a. Julkisen liikennöinnin ja puistoalueen saavutettavuuden kehittäminen.
- b. Vastuullinen toiminta (energia- ja materiaalihokkuus – tämän välittäminen myös kävijöiden omaan toimintaan).

3. Paikallisuuden vahvistaminen

- a. Paikallisen tietämyksen ja tietotaidon hyödyntäminen luontoelämyksen toteuttamisessa.
- b. Laadukas ja selkeä opastus, toimijoiden paikallinen ja alueellinen tuntemus.
- c. Kohteen arvon lisääminen laadukkailla matkailupalveluilla.
- d. Yhteisöllisyys (paikallisten ja muiden kävijöiden mahdollisuus osallistua sekä kohteen hoitoon että kehittämiseen).

4. Tiilikajärven kansallispuiston hyvinvoinnillinen ja terveydellinen merkitys

- a. Puistokävijöiden kannustaminen elämykseen monipuolisin, omatoimisin ja ohjatuin luonto- ja kulttuurielämyksin (Luontokeskuksen sekä kunnan rooli).
- b. Kohteen kävijäturvallisuuden varmistaminen.

- c. Tasa-arvoisuuden sekä kohteen sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin lisäämisen huomioiminen palveluiden tarjonnassa.
- d. Paikallisuus (asukkaiden virkistäytymisen ja alueen elinolosuhteet).

5. Paikallistalous ja työpaikkojen lisääminen

- a. Laadukkaat kohteen vetovoimalle pohjautuvat palvelut.
- b. Yhteistyö (toimijoiden roolit ja vastuu kohteen hoidossa ja palveluiden tuottamisessa).
- c. Eri viestintämahdollisuuksien kartoittaminen ja hyödyntäminen.
- d. Matkailuviipymän pidentäminen alueella.

6. Kohteen arvon tunnustaminen ja siitä sekä palveluista tiedottaminen

- a. Sitoutuminen ja viestinnän kättely kohteen arvomaailmaan (viestinnän yhdenmukaisuus ja vastuullisuus, kotimaa ja kansainvälisyys).
- b. Asiakastyytyväisyyden seuranta ja kehittäminen.
- c. koulutus- ja yhteistyötilaisuuksien järjestäminen alueen toimijoiden kesken.
- d. Toimijoiden sitouttaminen kestävän matkailun periaatteisiin.

5.2. Nuorisokeskus Metsäkartano luontokeskukseksi

Tiilikajärven kansallispuiston luontokeskukseksi ehdotetaan Rautavaaran kurssi- ja leirikeskussäätion ylläpitämää nuorisokeskus Metsäkartanoa, joka sijaitsee luonnon syleilyssä Ylä-Keyrity -järven rannalla. Se on yksi Suomen yhdeksästä opetusministeriön hyväksymästä nuorisokeskuksesta, joiden opetus perustuu nuorisolakiin ja -asetukseen (72/2006). Säätiorekisteriin se hyväksyttiin vuonna 1981.

Metsäkartanon arvopohja kumpuaa luonnosta. Toiminnan yhtenä perustana on ympäristövastuullisuus, kestävän kehityksen mukainen kasvatusta, mistä kurssi- ja leirikeskussäätiolle on myönnetty Green Key -sertifikaatti. Metsäkartanolle on myönnetty lisäksi yhteiskunnallinen yritys -merkki osoitukseksi nuorten hyväksi tehdystä työstä.

Luonnon Metsäkartanolla voi kokea ympärivuotisesti esimerkiksi pyöräillen, meloen, patikoiden, lumikenkäillen, hiihtäen tai potkukelkkaillen. Kolmen maakunnan rajamailla sijaitsevan leirikeskuksen toimintaan lukeutuu muun muassa leirikouluja, sosiaalista nuorisotyötä (Nuotta-valmen-

nus), kansainvälistä nuorisotoimintaa, leirejä ja luontolomia. Ulkomaalaisia Metsäkartanolla käy vuosittain noin 40:stä eri maasta. Saman luvun nimissä juhliitaan tänä vuonna Metsäkartanon juhluvuotta.

Metsäkartanon sijainti on idyllinen – siellä kuuluu luonto. Läpikulkuliikennettä Metsäkartanolle ei ole, ja Ylä-Keyritty -järvi on moottoriveneilyltä rauhoitettu. Matkailijoita luontoon kutsuvat järven sini ja lukuisat luontopolut, jotka lähtevät käytännössä majoitustilojen nurkilta. Puistoalueen laajennus sisällyttäisi Metsäkartanon kansallispuistoon. Nykyisen puistoalueen Metsäkartanoon kytkee noin 20 kilometrin mittainen Virvatulpen polku, joka kulkee Pumpulikirkon kautta.

Kansallispuistoillamme on tärkeä rooli luonto- ja ympäristökasvatuksessa. Tässä on paljon myös hyödyntämätöntä potentiaalia. Metsäkartanolla on osaamista ja valmiit toimintamallit luonto- ja ympäristökasvatuksessa muun muassa siellä järjestettävän leirikoulutoiminnan myötä.

Metsäkartanolla on majoitus-, matkailupalvelu- ja reitistöinfraa. Metsäkartanon päärakennuksen sisäentuloaula on avara, joten siinä voitaisi pitää Luontokeskuksille tyypillisiä informatiivisia luontoaiheisia näyttelyitä. Nämä tarjoaisivat luontomatkailijoille tietoa alueen bio- ja geodiversiteetistä sekä kiintein että vaihtuvien näyttelyin. Vuonna 2021 Luontokeskuksiin ja Metsähallituksen asiakaspisteisiin kirjautui 908 200 käyntiä.

5.3. Luontomatkailu

Luontomatkailun suosio on ollut nosteessa jo useiden vuosien ajan. Keväällä 2020 pandemiaksi yltynyt koronaepidemia on lisännyt luontomatkailun merkitystä niin

liikunnan kuin hyvinvoinninkin lähteenä. Tämä näkyy selkeästi kansallispuistojemme käyntimäärissä, missä vuonna 2021 ylittyi ensimmäisen kerran neljän miljoonan raja. Kansallispuistojen liikunnallinen merkitys on kiistaton: lihasvoimin kansallispuistossamme edettiin 43,6 miljoonaa kilometriä keskimääräisen patikkamatkan ollessa 8 km, pyöräilymatkan 20 km ja melonta- tai purjehdusmatkan 25 km (Metsähallitus 2022).

Kansallispuistojen tunnettuus on jo valmiiksi hyvä. Tiilikjärven kansallispuistoa kehittämällä ja laajentamalla saadaan sen veto-voimaisuutta lisättyä. Rautavaaran kunta panostaa luontoon ja luontomatkailuun. Luontoarvot on nostettu vahvasti esille myös kunnan brändissä ja strategiassa.

Suomen valtakunnallinen matkailustrategia pohjautuu Työ ja elinkeinoministeriön julkaisuun ”Yhdessä enemmän – kestävä kasvua”. Matkailustrategiassa on asetettu tavoitteet vuoteen 2028 saakka sekä listattu kehittämistoimenpiteitä tavoitteiden saavuttamisessa hallituskausittain. Suomen matkailustrategiassa korostetaan matkailun kasvupotentiaalia ja sen mukanaan tuomia kerrannaisvaikutuksia muille aloille. Matkailustrategiassa painottuu neljä osa-aluetta: kestävän kehityksen mukaisen toiminnan tukeminen, digitaaliseen muutokseen vastaaminen, saavutettavuuden kehittäminen sekä kilpailukykyä tukevan toimintaympäristön vahvistaminen. Matkailun merkitys kansantalouteen ja työllisyyteen nähdään merkittävänä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019).

Tiilikjärven kansallispuisto on ympäri- vuotinen retkeilykohde. Kansallispuiston laajennus toisi luontomatkailun kehittämiseen sekä mahdollisuuksia että haasteita. Uudet reitit luovat potentiaalia kehittää uusia luontomatkailupalvelut sekä kehittää yrittäjien paikallista ja alueellista yhteistyötä. Kääntöpuolena on lisääntyvän matkailun mukanaan tuoma luonnon kuluminen. Puistolaajennuksen vahvuuksia, mahdollisuuksia, heikkouksia ja uhkia on pohdittu lisää liitteessä kolme. Puistoa tulee viedä eteenpäin yhteistyössä alueen lähikuntien ja kaupunkien, alueen luontomatkailuyrittäjien ja Metsähallituksen kesken. Yhteistyötä tulee kehittää siten, että se luo yrittäjille innostavan pohjan kehittää ja tuotteistaa toimintaansa. Puistolaajennuksen uudet luontokohteet reitteineen tuovat puistoon uusia elämyksiä. Matkailupalveluiden ideoinnin ja tuotteistamisen lisäksi tulee eri toimijoiden yhteistyönä kehittää sähköisiä varausjärjestelmiä, joiden kautta matkailijoiden on helppo varata

haluamiaan matkailupalvelutuotteita tai -paketteja.

Tällä hetkellä puiston luontomatkailupalveluina löytyy muun muassa opastettuja retkiä luontoon pyöräillen tai meloen. Kasvavat puiston kävijämäärät luovat pohjaa kehittää jo olemassa olevia matkailupalvelutuotteita sekä suunnitella uutta. Luontomatkailun suosio on nosteessa ja luonnosta haetaan elämyksiä. Ohjatuilla retkillä voisi luontoon tutustua monin eri tavoin muun muassa vaeltaen, erällä kokkaillen, lintuja bongailleen tai valokuvailleen. Erilaiset elämystuotteet, kuten ohjattu yövaellus, Tiilikan aarteen metsästys, Talvihaikki tai Tiilikan neljä vuodenaikaa -matkailupaketti toisivat puistokävijälle uutta mieliinpainuvaa koettavaa. Uusien matkailupalvelutuotteiden oheen voi liittää myös välinevuokrausta, joita paikalliset yrittäjät voivat hyödyntää myös yleisesti matkailijoiden käytettäväksi (välinevuokraus tai sisällytettynä matkailupalvelupakettiin). Erilaiset matkailupalvelutuotteet lisäävät myös matkailijoiden viipymää alueella, mikä olisi paitsi kestävän kehityksen mukaista luontomatkailun suunnittelua myös kannattavaa aluetaloudellisesti (esimerkiksi mökkien vuokraus pidemmäksi aikaa, joka edelleen vaikuttaa suotuisasti alueen muiden palveluiden kuten ravintolapalveluiden käyttöön).

Visioidaan yhdessä! -työpajaan 3.3.2022 kutsuttiin alueen matkailupalvelu- ja puistolaajennuksesta välillisesti hyötyviä yrittäjiä. Illan antina visioitiin laajennusalueelle erilaisia terapiapolkuja, jotka pohjautuisivat japanilaisissa puistoissa toteutettuun formaattiin. Tässä taustalla on erilaisiin elementteihin (vesi, maa, ilma, metsä) pohjautuva lähtökohta, jonka ympärille elämyspolkua rakennetaan. Yhtenä ideana

mietittiin puistoalueen uusien luontokoh-
teiden hyödyntämistä. Tässä esimerkkinä
nostettiin esiin Pumpulikirkko, rauhan met-
sänä tai kiitollisuuden polkuna. Tilaisuudes-
sa pohdittiin voisiko Tiilikkajärven kansallis-
puisto olla ensimmäinen puisto Suomessa,
jossa vastaavaa suunniteltaisi käyttöön
otettavaksi. Palvelun tuotteistamista poh-
dittiin sekä yhteistyönä Metsähallituksen
kanssa toteutettavaksi että yksityisenä
yritystuotteena. Uudet retkeilyreitit nähtiin
yleisesti mahdollisuutena parantaa ja ke-
hittää alueellista matkailupalvelutarjontaa
sekä puiston sisällä että sen läheisyydessä.
Myös Tentsile-leirin eli puuhun ripustet-
tavien leirimajoitusten tuotteistaminen
nousi esiin. Tälle tulisi varata paikka puisto-
alueella. Luonnonryhtien tuotteistamisessa

pohdittiin hoitomuotoja vaelluksen aiheut-
tamiin rasitus- ja hiertymävammoihin sekä
retkeilyn jälkeisenä hemmottelupalveluna
(taulukko 2). Tärkeäksi koettiin myös reit-
tien esteettömyys, joka uuteen puistoon
tulisi saada. Tästä esimerkkinä korostettiin
Retkipaikan Vuoden 2022 retkipaikkana
palkittua Hepokankaan reittiä (Puolanka,
Kainuu).

5.4. Lähdöt ja opasteet

Tiilikkajärven kansallispuistossa on kaksi
lähtöaluetta: Sammakkotammi (Valtimon-
tie 1095) ja Pohjoisniemi (Kajaanintie 1655,
mistä metsäautotie lähtöalueelle). Sam-
makkotammen lähdöllä on pysäköintialue,
joka on kiistatta riittämätön puiston nykyisiin

*Taulukko 2: Matkailun tulevaisuus – visiointia tulevasta (Visioidaan yhdessä! -työpaja yrittäjil-
le)*

Visioita tulevista matkailupalvelutuotteista	Sisältö lyhyesti
Terapiapolut	Luonnon elementteihin pohjautuva elä- myksellinen reitin kokeminen (esim. rauhan metsä, kiitollisuuden polku).
Uudet reitit	Puistoalueelle tuodut retkeilyreitit tuovat uusia mahdollisuuksia tuotteistaa retkeily- palveluita (elämykselliset kohteet).
Taukopaikkojen kahvila ym. toiminta	Tiilikkajärven kansallispuistossa ei ole kahvi- laa. Kesän 2021 Pop Up-kahvilatoiminnasta saatu hyvää palautetta.
Tentsile-leirit	Tentsile(puuhun ripustettava majoite)-leiri- toiminta.
Luonnonkasvien ja -yrttien tuotteistaminen	Hoitavien (esim. hiertymien hoito) ja hem- mottelevien palveluiden tuotteistaminen.
Valokuvaus	Ohjatut valokuvausretket (esim. Tiilikkajär- ven kansallispuiston Koirakivi, Ursan pimeä paikka).
Puiston pysyvä näyttely ulkotiloihin	Ulkoilmanäyttelyn rakentaminen esim. pat- sain.

kävijämääriin (pysäköinti mitoitettu 15 autolle ja kahdelle linja-autolle, lähde: Metsähallitus 1998: Tiilikajärven kansallispuiston runkosuunnitelma). Lisäksi siellä on opastauluja, vuokratämpä, tulentekopaikka, veneenlaskupaikka sekä kuivakäymälä. Lähdöltä pääsee suoraan Uitonkierrolle (7 km), mikä on Tiilikajärven suosituin reitti. Uiton kierrolta pääsee jatkamaan edelleen Autionkierrolle (3,2 km) ja Tiilikan kierrolle (18 km), minkä varrella sijaitsee Pohjoisniemen lähtöalue. Pohjoisniemen lähdöllä on opastetaulut, puiston nykyisiin kävijämääriin riittämätön pysäköintialue (mitoitus: 10 autopaikkaa ja kaksi linja-autoa) sekä kuivakäymälä. Pohjoisniemen lähdölle ei ole talvikunnossapitoa. Master Plan vaiheessa on esitetty erillisen pysäköintialueen rakentamista myös Kajaani/Sotkamotien (870) varteen, jotta pysäköintialue palvelisi myös puiston talvikävijöitä.

Laajennuksen myötä puistoon tulisi uudet lähtöalueet Pumpulikirkolle ja Metsäkar-

tanolle, kuten kuvasta 10 näkyy. Pumpulikirkon nykyinen lähtöalue on riittämätön. Pysäköintialue tulisi mitoittaa oikein ja rakentaa. Kaikille kolmelle lähdölle tulisi puistolaajennuksen myötä tehdä uudet opastaulut uudesta kansallispuistoalueesta reitteineen. Pumpulikirkon lähdölle tulisi lisäksi saada vähintään kuivakäymälä. Lähtöalueiden lisäksi uudet opastetaulut tulisi sijoittaa myös Metsäkartanolle, jossa on jo valmiiksi runsaasti pysäköintitilaa. Metsäkartanon pysäköintialueet tulisi kartoittaa ja rakentaa uutta tarvetta vastaaviksi.

Uusien reittien varrelle tarvittaisi lisäksi informatiivisia opastauluja alueen luontoon ja elistöön liittyen. Näissä voitaisi hyödyntää myös nykyteknologiaa esimerkiksi QR-koodien.

Nykyiset puiston kävijämäärät luovat painetta myös puiston lähtöalueille tulevien pääteiden ylläpitoluokituksen tarkastamiselle. Liikennevirta kansallispuistoon

Kuva 10: Suunnitellun uuden puistoalueen palvelutarpeet (FCG 2022).

ohjautuu etelästä Hankamäentien ja Rautavaaran kautta (tienumerot: 580, 87 ja 5850), lännestä Iisalmen (87, 870), idästä Nurmeksien (87 ja 5850) ja pohjoisesta Kajaanin (870) kautta. Tieosuuksilla on myös runsaasti raskasta liikennettä alueen metsätalouteen liittyen. Valtimontien 5850 ylläpitoluokan nostaminen on tarpeen.

5.5. Elämyksellinen virtuaali- ja lisätyn todellisuuden puisto

Virtuaalinen oppiminen on nykyhetkeä, jota voidaan hyödyntää myös luonnon-suojelullisen motiivin ja kestävän kehityksen ajattelun edistämiseksi. Digitaalinen saavutettavuus tuo kansallispuiston lisäksi jokaisen helposti saataville. NykYTEknologian hyödyntäminen puiston opasteissa on kestävän kehityksen mukaista pidemmällä aikajänteellä (tietojen päivittäminen). Mobiilisovelluksilla voi myös helposti etsiä mielenkiintoisia käyntikohteita ja saada suoria reittiehdotuksia luontoelämysten äärelle.

Puistolaajennuksen yhteydessä voitaisi kansallispuistoon suunnitella ja toteuttaa elämyksellinen virtuaalinen ja lisätyn todellisuuden kansallispuisto erilaisia verkko- ja mobiilisovelluksia hyödyntämällä. NykYTEknikka mahdollistaa lisätyn todellisuuden sovelluksien (AR) käytön esimerkiksi terveyteen ja luonto- ja ympäristökasvatukseen liittyen.

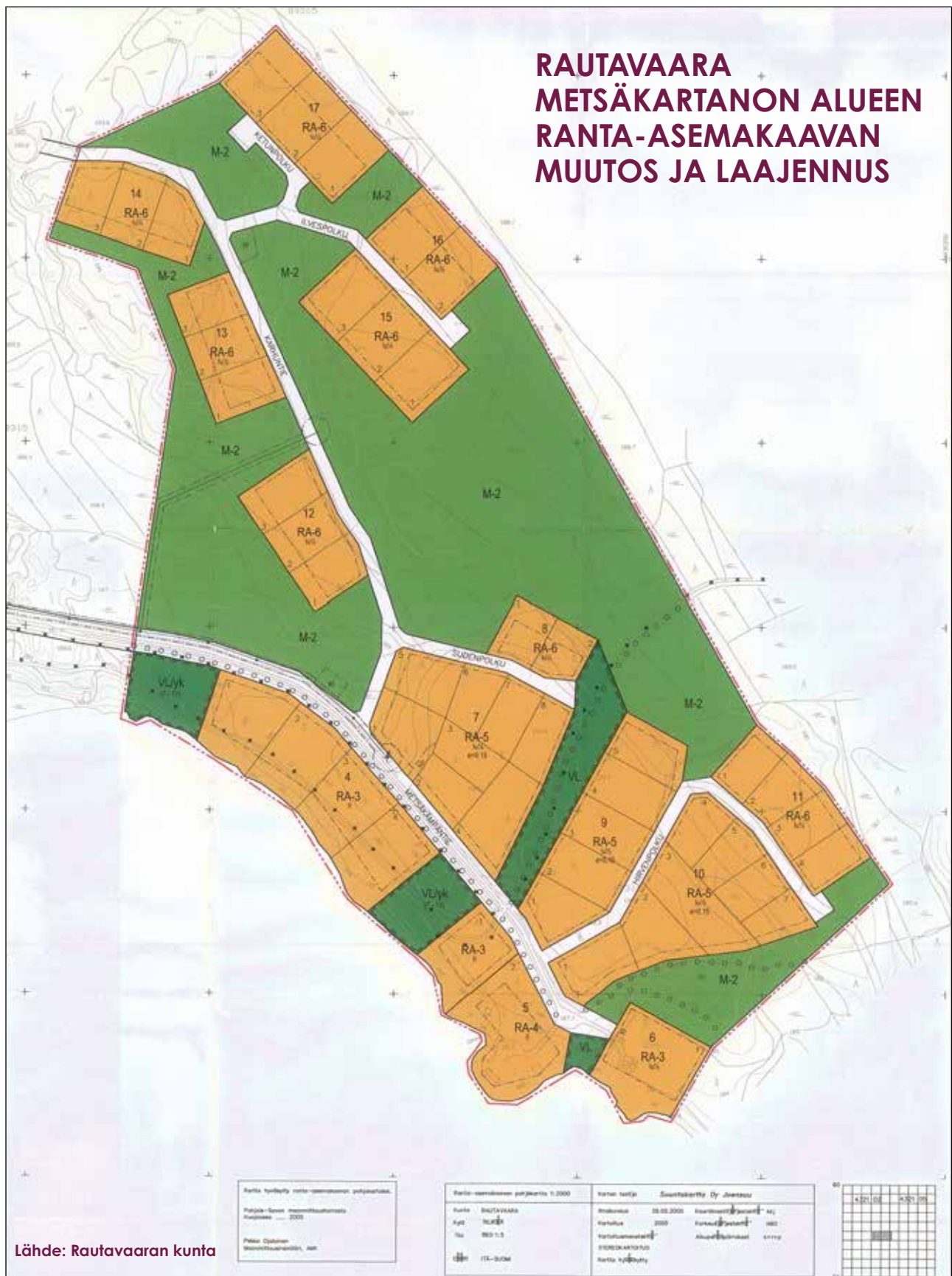
Virtuaalitodellisuus (VR) välittää vaikutelmaa todellisesta tai kuvitteellisesta ympäristöstä. NykYTEknologia mahdollistaa 360-asteisen kuvan kokemisen VR-lasien avulla. Lisätty todellisuus (AR) ja yhdistetty todellisuus (MR) luovat pohjan kohteiden tuomiseen todelliseen näkymään, jota voi käsitellä kolmiulotteisesti. Virtuaalinen oppimisympäristö tarjoaakin alustan useiden aistien kautta tapahtuvaan oppimiseen,

jossa vain mielikuvitus on rajana. Miltä kuulostaa esimerkiksi mammutin hampaan etsiminen Virvatulten polun varrelta, läpi Pumpulikirkon hiidenkirkun ja kalliokanjoniin? Ja miten siitä voi selvitä talviolosuhteissa, kun käytössä on jääkaudenaikaiset varusteet ja työkalut? Lähtölaskenta löytöretkelle ja selviytymistaisteluun läpi jääkaudenaikaisen historian on alkanut...

5.6. Metsäkylä

Metsähallituksen omistuksessa oleva (noin 50 ha) Metsäkylän alue sijaitsee Metsäkartanon läheisyydessä, Ylä-Keyrity järven rannalla (kuva 11). Alueella on ranta-asemakaava, 48 tonttia ja kaavakartan (kuva 11) mukaiset M-2 alueet sekä rannan VL/YK -alueet. Rakennusoikeus alueella on 12.000-15.000 kem². Metsäkylän aluetta ei ole sisällytetty kansallispuistoalueeseen, jotta sitä voidaan kehittää jatkossa luontomatkailun tarpeisiin muun muassa majoituskapasiteettia lisäämällä.

Kuva 11: Metsäkylän kaava, Rautavaara

6. INVESTOINTI-SUUNNITELMA

THILIKKAJÄRVEN KANSALLISPUISTOLAAJENNUKSEN Master Plan vaiheen investointisuunnitelman Rautavaaran kunnalle toteutti Finnish Consulting Group Oy (FCG). Palvelu- ja lähtöpaikkojen osalta kehittämisen keskiössä on jo olemassa olevan retkeilyinfran parantaminen, lähtöpaikkojen kehittäminen ja laatutason nosto. Lähtöpaikkojen pysäköintialueilla mitoitus perustuu pysäköintitarpeen viisinkertaistamiseen nykytilanteeseen verrattuna. Virkistys ja retkeilyalueilla investoinnit kohdentuvat erillisten reittien yhdistämiseen, vanhojen reittien kunnostamiseen, uusien rengasreittien rakentamiseen, luontonähtävyyksien esilletuontiin sekä palveluvarustuksen ja opasteiden kohentamiseen. Metsäkartanolla keskiössä on palvelutason nosto (luontokeskus) sekä jo olemassa olevan infran parantaminen. Metsäkartanolla investoittaisi lisäksi esteettömyyteen (jo olemassa olevan esteettömän reitin kunnostaminen).

Investointien tiekartta ja rakentamisvaiheen vaikutukset

VAIHE 1 (2023-2024)

"perusasiat ja yhteydet kuntoon"

- Lähtöalueet nykyisellä puistoalueella (Pohjoisniemi ja Sammakkotammi)
- Reittiyhteys Pumpulikirkolta Sammakkotammelle
- Uusien reittien merkitseminen maastoon maalitäplin
- Metsäkartanon Luontokeskus

265 000 €

VAIHE 2 (2025-2028)

"vetovoiman kasvattaminen"

- Pumpulikirkon lähtöalueen kehittäminen ja rengasreitit
- Pumpulikirkon alueen palveluvarustuksen kehittäminen
- Metsäkartanon esteettömän reitin kunnostus

228 000 €

VAIHE 3 (2029- 2031)

"palvelutarjonnan lisääminen"

- Metsäkartanon piha-alueen toimenpiteet
- Metsäkartanon Luontokeskusinvestoinnit (näyttelyn uudistaminen ym.)

54 000 €

+ lisäksi tämä

- Kansallispuiston laajentamisvaiheen investoinnit ovat investointisuunnitelman mukaan **547 000 €**.
- Rakennusvaiheen välittömät vaikutukset ovat **2,7 henkilötyövuotta** rakentamisen toimialoilla ja välilliset vaikutukset **5,4 henkilötyövuotta**.
- Investoinnit jakautuvat vuosille **2023-2031** ja näin myös henkilötyövuodet jakautuvat tälle ajanjaksolle.

Investointien kokonaissumma vuosien
2023-2031 aikana

547 000 €

Erilliset hankkeet

"lisäarvon hakeminen"

- Holinrotkon alueen kehittäminen
- Kansallispuiston tuotteistus- ja markkinointihanke
- Holinrotkon investointia ei ole laskettu mukaan investointien kokonaissummaan.

108 000 €

FCG

Kuva 12: Tiilikajärven kansallispuiston laajennuksen investointien tiekartta ja rakentamisvaiheen vaikutukset 2023–2031 (FCG 2022)

Investointien kokonaissummaksi (vuosina 2023 - 2031) arvioidaan 547 000 euroa. Investointisuunnitelma on laadittu vaiheittain eteneväksi. Ensimmäisessä vaiheessa (vuosina 2023 - 2024) keskitytään perusasioihin ja yhteyksien parantamiseen. Suunnitelman toisessa vaiheessa (2025 -2028) kasvatetaan puiston vetovoimatekijöitä. Kolmas ja viimeinen vaihe (2029 - 2031) keskittyy alueen palvelutarjonnan lisäämiseen. Erillisenä, puistolaajennuksen investointien ulkopuolelle jäävänä, hankkeena haetaan puistolle lisäarvoa Holinrotkon alueen kehittämisestä. Hinta-arvio tälle on 108 000 euroa (kuva 12).

Erillisenä kehitystoimenpiteenä esitetään lisäksi Tiilikajärven kansallispuiston aktivointihanketta, missä kehitettäisi brändiä ja yhteistyötä, tuotteistusta, markkinointia ja myyntiä, osaamista ja sen laatua sekä vastuullisuutta. Hankkeen investointiarvio on

250 000 euroa. Metsäkartanolla rakennusinvestoinnit ja muutokset kohdentuisivat rakennukseen, luontokeskuksen palveluihin ja näyttelyihin. Näissä tulisi huomioida vähähiiliset ja energiatehokkaat ratkaisut, kiertotalous sekä luonnonmukaiset materiaalit. Erillisenä toteutettavaksi suositellaan lisäksi hanketta, jossa puistoon tuotettaisiin sisältöä AV/VR-tekniikkaa hyödyntäen. Nämä voitaisi kytkeä erillisiin matkailun vihreä siirtymä-, kiertotalous-, kulttuuriperinnön elinvoimaisuus- sekä luonnon monimuotoisuus teemoihin.

7. YHTEEN- VETO

TIILIKKAJÄRVEN KANSALLISPUISTON laajennuksella on merkittävää luonnonsuojellista arvoa. Suojelun lähtökohtina ovat bio- ja geodiversiteetti.

Luontoäidin syleilyssä on turvallista istua. Luonto rauhoittaa kuulijansa. Pumpulikirkon, sivustaan haljenneen hiidenkirnun, sisällä kuiskii 10 000-vuotinen historia. Äiti luontoa ei voi kuin hämmästellä – mikä voima vedellä on ollutkaan, kun se on pyörittänyt jauhinkiveä tai -kiviä paikallaan, pyörrekivien porautuessa yhä syvemmälle kallioon.

Aluetta on muokannut jääkausi. Laajennuksen myötä puistoon saadaan laajempi jääkauden sulamisvesien muodostama geologinen kokonaisuus. Jääkausi-teema kytkee yhteen sekä nykyisen puiston että sen laajennusosan. Puistolaajennuksen uudet luontokohteet, Pumpulikirkon hiidenkirnu ja kalliokanjoni, tuovat jylhyyttä yleisprofiililtaan matalahkoon Tiilikkajärven kansallispuistoon. Pumpulikirkko, itsenäisyytemme 100-vuotisjuhlavuoden luontohelmi, sijaitsee puistolaajennuksen toteutuksessa Tiilikkajärven kansallispuiston keskiössä.

Tiilikkajärven kansallispuiston uusilla reiteillä tunnen jalkojeni alla maan. Se muistuttaa minua ihmisen yhteydestä luontoon. Se on vakaa – pysyvä. Maa pitää sisällään ravinteita, jotka muodostavat pohjan eliöstölle – koko diversiteetille. Se muistuttaa minua myös omasta olemassaolostani – yhteisön jäsenenä.

Puiston laajennushanketta vietiin Master Plan vaiheessa eteenpäin yhdessä kunta-laisten, alueen matkailupalvelu- ja muiden yrittäjien, yhdistysten ja seurojen kanssa. Aluerajauksesta on neuvoteltu alueen maanomistajien kanssa. Master Plan vaihetta ohjasi eri asiantuntijatahoista koottu ohjausryhmä. Master Plan vaiheessa toteutunut puiston aluerajausluonnos syntyi yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Istahdan taukopaikalle. Riisun vaellusjalkineet ja nostan jalat uuden laavun seinustalle. Katson taivaan sineen ja hahmottelen poutapilvistä eläimiä: lapinpöllö, kyy, susi. Ne kaikki löytyvät Tiilikkajärven kansallispuistosta. Taukopaikalle saapuu ryhmä retkeilijöitä oppaan seurassa. Luontojoogaa – mielenkiintoista! Opas ohjeistaa laittamaan silmät kiinni ja keskittymään hengitykseen. Päätän minäkin kokeilla – hengitän ilmaa sisään... ja ulos. Hengittäminen luonnossa tuntuu voimaannuttavan.

Puistolaajennuksella on merkittävä vaikutus aluetalouteen – suorasti ja välillisesti. Alueelle saadaan puistolaajennuksen myötä lisää matkailijoita, uusia matkailupalveluyrittäjiä, eri tavoin toteutuneita yhteistyökuvioita ja edelleen työpaikkoja. Tällä on suuri merkitys pienen ja harvaan asutun seudun elinvoimaisuuteen – se pitää aluetta asuttuna. Puistolaajennuksen investointikustannuksiksi (vuoteen 2031 saakka) arvioidaan noin puoli miljoona euroa. Lisäarvoa puistolaajennukseen tuo Holinrotkon luontonähtävyys. Metsäkartanolla on valmis infra puiston Luontokeskukseksi sekä tarjolla valmista majoitus-, matkailupalvelu- ja reitistöinfraa. Nuoriso- ja leirikeskussäätöön luonnonläheiset toimintaperiaatteet kytkeytyvät hyvin kansallispuiston arvoihin.

Henkistä hyvinvointiani on ravittu jokaisella vaellusaskeleellani, mitä Tiilikkajärven kansallispuistossa olen ottanut. Kuulen murahduksen. Karhu?! Ei, vatsani siellä nälkäänsä kurnii. Otan tulukset kaulaltani ja teen nuotiopaikalla tulet. Hiillosta odotellessani huomaan tuijottavani tulen leimuun sen rätinää ja luonnon omia ääniä kuunnellen – luontoterapiaa parhaimmillaan. Tunnen sisälläni suurta iloa, että puistolaajennuksen myötä Tiilikkajärven kansallispuistoon on saanut uusia elämyksellisiä luontokohteita, jotka kutsuvat kulkijan äärelleen.

Puistolaajennuksen lähtökohtina ovat olleet ilmastonmuutoksen hillintä ja elonkirjon turvaaminen. Tälle pohjaa ovat luoneet useat kunta-, maakunta-, valtio- ja EU-tason tavoitteet ja sopimukset.

Vesi, maa, ilma, tuli. Kevät, kesä, syksy, talvi. Neljä elementtiä. Neljä vuodenaikaa. Ne kaikki ovat näkemisen, kokemisen ja elämisen arvoisia. Niistä syntyy laajennettu Tiilikkajärven kansallispuistoelämys.

LÄHTEET

FCG 2022. Tiilikkajärven kansallispuiston laajennus Master Plan, Investointisuunnitelma ja arvio aluetaloudellisista vaikutuksista. Rautavaaran kunta, Tiilikkajärven kansallispuiston laajennuksen Master Plan -hanke 2022.

Hallitus1981. Esitys Eduskunnalle laiksi eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi sekä laiksi eräiden uusien luonnonsuojelualueiden perustamisesta valtionmaille annetun lain muuttamisesta. Hallituksen esitys eduskunnalle vp. n:o 4.

Husa, J., Teeriahho, J., Kontula, T., Fagerstén, R 2001. Suomen ympäristökeskus 2001. Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Pohjois-Savossa. Alueelliset ympäristöjulkaisut 214. Luettavissa (luettu 27.4.) <http://hdl.handle.net/10138/167263>

Kampman, T., Pitäjäläinen 2020. Tulta Kipinään. Pitäjäläinen 10.9.2020, s.3.

Konu, H., Neuvinen, M., Mikkola, J., Kajala, L., Tapaninen, M., Tyrväinen, L. 2021. Suomen kansallispuistojen virkistyskäyttö 2000–2019. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 236. Vantaa.

Kotiaho, J.S., Ahlvik, L., Bäck, J., Hohti, J., Jokimäki, J., Kallio, K., Ketola, T., Kulmala, L., Lakka, H-K., Lehikoinen, A., Oksanen, E., Pappila, M., Sääksjärvi, I., Peura, M., 2021. Metsäluonnon turvaava suojelun kohdentaminen. Suomen Luontopaneelin julkaisuja 4/2021.

Metsähallitus 1998. Tiilikkajärven kansallispuiston runkosuunnitelma. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Sarja B 46. Päivitetty 27.1.2022. Vantaa.

Metsähallitus 2021. Kansallispuistojen, valtion retkeilyalueiden ja eräiden muiden suojelu- ja virkistysalueiden kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset vaikutukset vuonna 2021 (pdf). Luettavissa (luettu 27.4.): <https://www.metsa.fi/vapaa-aika-luonnossa/hyvinvointia-luonnosta/taloushyotyja-luonnosta/kansallispuistojen-hyotyja-paikallistalouteen/>

Metsähallitus 2021. Suomen kansallispuistojen virkistyskäyttö 2000-2019, Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja 2021, sarja A 236. Vantaa.

Metsähallitus 2022. Kansallispuistojen käyntimäärissä on noustu uudelle tasolle – kansallispuistojen myönteiset talousvaikutukset kasvavat vielä käyntimääriäkin vahvemmin. Luettavissa (luettu 27.4.2022): <https://www.metsa.fi/tiedotteet/kansallispuistojen-kayntimaarissa-on-noustu-uudelle-tasolle/>

Museovirasto 2014: Argeologiset kohteet. Luettavissa https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1000025059

Pohjois-Savon liitto 2021: Pohjois-Savon Maakuntasuunnitelma 2040 ja Maakuntaohjelma 2022–2025. Luettavissa (luettu 27.4.2022): <http://www.pohjois-savo.fi/aluekehittaminen/maakuntaohjelma.html>

Pohjois-Savon liitto 2021: Pohjois-Savon uuden kasvun suunnitelma 2022-2023, pdf. Luettavissa: <https://www.pohjois-savo.fi/aluekehittaminen/maakuntaohjelman-toimeenpanosuunnitelma.html>

Rautavaaran kunta 2021. Rautavaaran kesämatkailukysely 2021. Luettavissa (luettu 27.4.2022) https://www.rautavaara.fi/content/uploads/2021/11/Kesamatkailukysely_raportti.pdf

Retkipaikka 2022. Retkipaikka onnittelee äänestyksen voittajaa: Vuoden retkipaikka on Hepoköngäs Puolangalla! Retkipaikka 11.2.2022. Luettavissa (luettu 27.4.2022): <http://www.retkipaikka.fi/vuoden-retkipaikka-on-hepokongas-puolangalla/>

Tukiainen, H. 2019. Multi-scale relationship between geodiversity and biodiversity across high-latitude environments: implications for nature conservation. Nordia Geographical Publications, 48(1), 1–54.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2019. Yhdessä enemmän – kestävää kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun: Suomen matkailustrategia 2019–2028 ja toimenpiteet 2019–2023. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja (2019:60).

Uusi EU:n metsästrategia 2030. 2021. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostoille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueen komitealle. Luettavissa (luettu 27.4.2022): [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX%3A-52021DC0572](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0572)

Valtioneuvosto, Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019. Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi sekä asuntopolitiikka. Luettavissa (luettu 27.4.) <https://www.valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/hiilineutraali-ja-luonnon-monimuotoisuuden-turvaava-suomi>

WWF 2019. WWF:n metsänhoito-opas 2019. Luettavissa https://wwf.fi/app/uploads/2/g/r/9t46iyom5d3tge2xrbv99/metsaopas_2019

Ympäristöhallinnon yhteiset verkkopalvelut. Suojelualueet/Suomen Natura 2 000 -alueet. Luettavissa (luettu 27.4.2022): <https://www.ymparisto.fi/natura>

Ympäristöministeriö 2020. EU:n biodiversiteettistrategia. Luettavissa (luettu 27.4.2022): <http://ym.fi/eu-n-biodiversiteettistrategia>

LIITTEET

LIITE 1: Rautavaaran liitettäväksi suunniteltujen Natura 2 000 alueiden luonnonsuojelliset perusteet.

LIITE 2: Pumpulikirkko-Konttimäki – luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokas kallioalue.

LIITE 3: SWOT-analyysi Tiilikkejärven kansallispuiston laajennukseen liittyen.

LIITE 4: FCG Finnish Consulting Group Oy: Investointisuunnitelma ja aluetalous, pdf (Master Planin liitteenä vain sähköisesti).

LIITE 1: Rautavaaran Natura 2 000 alueiden luonnonsuojelulliset perusteet (lähde: [www. ymparisto.fi](http://www.ymparisto.fi)).

NIMI	ALUE, PINTA-ALA	SUOJELTU LUONTOTYYPPI	SUOJELUN LAJIPERUSTEET	KEINOT SUOJELUN TOTEUTUMISEEN
Pumpulikirkko	Natura 2000 FI060002, 1 686 ha	Humuspitoiset järvet ja lammet, vuorten alapuoliset tasankojoet, vaihettumissuot ja rantasuot, Fennoskandian lähteet ja lähdesuot, aapasuot, kasvipeitteiset silikaattikalliot, boreaaliset luonnonmetsät, Boreaaliset lehdot sekä puustoiset suot.	Saukko ja liito-orava	Turvataan luonnon omien prosessien mukainen kehitys. Alueen käytön ohjaus. Ennallistamis- ja hoitotoimenpiteet.
Haravalehto	Natura 2000 FI060010, 8,13 ha	Vuorten alapuoliset tasankojoet, boreaaliset luonnonmetsät, puustoiset suot.	Liito-orava	Turvataan luonnon omien prosessien mukainen kehitys.
Löytynsuo- Maamonsuo	Natura 2000, FI0600034 2 386 ha	Humuspitoiset järvet ja lammet, Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit, vuorten alapuoliset tasankojoet, keidassuot, vaihettumissuot ja rantasuot, fennoskandian lähteet ja lähdesuot, letot, aapasuot, boreaaliset luonnonmetsät, boreaaliset lehdot, puustoiset suot.	Ei mainintaa.	Turvataan luonnon omien prosessien mukainen kehitys. Alueen käytön ohjaus.
Ylä-Keyrityn metsät ja Keyritynjoki (Holinrotko)	Natura 2000 FI600012, 355 ha	Humuspitoiset järvet ja lammet, Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit, vuorten alapuoliset tasankojoet, vaihettumissuot ja rantasuot, Fennoskandian lähteet ja lähdesuot, boreaaliset luonnonmetsät, boreaaliset lehdot, harjunmuodostumien metsäiset luontotyypit sekä puustoiset suot.	Liito-orava	Turvataan luonnon omien prosessien mukainen kehitys. Alueen käytön ohjaus. Ennallistamis- ja hoitotoimenpiteet.
Tiilikan alue (Huom! Nykyinen Tiilikkajärven kansallispuiston alue (pinta-ala 3 400 ha) ja sen kupeessa, lounaisosassa sijaitseva alue)	Natura 2000 FI0600071, 4 911 ha	Humuspitoiset järvet ja lammet, Fennoskandian luonnontilaiset jokireitit, vuorten alapuoliset tasankojoet, alavat niitetyt niityt, keidassuot, vaihettumissuot ja rantasuot, Fennoskandian lähteet ja lähdesuot, letot, aapasuot, boreaaliset luonnonmetsät, boreaaliset lehdot, harjunmuodostumien metsäiset luontotyypit, puustoiset suot.	Helmipöllö, jouhisorsa, lapasorsa, metsähänhi, pyy, koskikara, sinisuohaukka, laulujoutsen, palokärki, pohjansirkku, nuolihaukka, tuulihaukka, kuikka, kurki, pikkulepinkäinen, keltävästäräkki, suokukko, pohjantikka, kapustarinta, kalatiira, viirupöllö, sinipyrstö, teri, metso, liro, ahma, sauikko, liito-orava	Turvataan luonnon omien prosessien mukainen kehitys. Alueen käytön ohjaus. Ennallistamis- ja hoitotoimenpiteet.

LIITE 2: Pumpulikirkko-Konttimäki – luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokas kallioalue (lähde: Suomen ympäristökeskus, 2001: Alueelliset ympäristöjulkaisut 214: Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Pohjois-Savossa).

PUMPULIKIRKKO-KONTTIMÄKI	TARKENNUS
Kallioalueen arvoluokka	3 = hyvin arvokas kallioalue
Pinta-ala	47 ha
Korkeus	245 mpy 27 m (suhteellinen)
Sijainti	Rautavaaran kunta, 18 km Rautavaaralta koilliseen, Moisiojärven itäpuolella.
Yleiskuvaus	Matalapiirteinen, ei korkeita mäkiä, paljastumat/maisemat puuston peittämät, runsaasti lahopuita.
Maisema-arvo	Paikallinen luonnonnähtävyys/luonnonmuodotumaan (hiidenkirnu) sekä noin kilometrin mittainen luode-kaakkoissuunnassa oleva ruhjelaakso (sijainti n. kilometri Pumpulikirkosta kaakkoon), luonnontilainen metsä.
Hiidenkirnu	Alueen geologisesti merkittävin kohde, jääkauden sulavesien uurtama (syvyys 5 m, halkaisija 4,5 m)
Ruhjelaakso	Korkein pystyseinä n.10 m.
Liuskeet	Ikä: reilu 1 900 miljoonaa vuotta (varhaisproterotrooisia, svekokarjalaisia). Pumpulikirkon alueella kivilajina kiillegneissi, ruhjelaaksossa neosomiirikaampi migmatiitti, ruhjelaakson kaakkoisosassa punainen graniitti.
Biologinen arviointi	Pumpulikirkon hiidenkirnussa kasvaa vaateliasta sammalta (kosteaa pienilmasto, lievä ravinteisuus). Vaateliain lajisto kasvaa kirnun yläosassa. Pohjalla kasvaa haprarakkasammalta, kiiltolehväsamalta ja lehtokilpisammalta. Hiidenkirnussa kasvaa myös haurasloikkaa sekä lievää ravinteisuutta vaativa tummaurnasammalta. Sitä kasvaa myös Pumpuli kirkon muilla seinämillä ja Konttimäen murroksen jyrkänteiden rannoissa. Konttimäen karuilla jyrkänteillä kasvaa runsaasti kallio omenasammalta (huom! arvio perustuu lähdetietoihin, nyt ei lajikartoitusta pystytty tekemään Master Planin tekoaikataulun ajankohdan vuoksi).
Eliöstö	Mm. liito-orava sekä vanhoissa metsissä viihtyvät lintulajit pikkusieppo, idänuunilintu, pohjantikka (huom! Tieto pohjautuu lähdetietoon)
Tärkeimpien tekijöiden arviointi	geologinen: 3 biologinen: 2 Maisema-arvo: 3 Historiallinen arvo: 4 monikäyttöarvo: 2 Muuttuneisuus: 1 Lähiympäristön arvo: 1

LIITE 3: Tiilikkajärven kansallispuiston laajennus – SWOT-analyysi.

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
– merkittävä luonnonsuojelullinen arvo – suojellun maapinta-alan lisääminen – luonnon monimuotoisuuden suojelu (bio- ja geodiversiteetti) – valmista reitistöinfraa, lisänä Metsäkartanon omat reitit – laajennus yhdistäisi alueella olevia luontokohteita kokonaisuudeksi – kansallispuistoon pidempiä vaellusreittejä -> viipymän kasvu – puistoalueelle saataisi lisää erilaisia luontotyypejä – valmista matkailupalveluinfra – Metsäkartanon potentiaali Luontokeskuksena (info- ja asiointipiste, majoituskapasiteetti, matkailupalvelut, vaihtuvat näyttelyt) – maltilliset investointikustannukset – valtaosa laajennusalueesta jo Metsähallituksen omistuksessa (laajennusalueella maanomistajina vain Metsähallitus ja Tornator Oyj) – luontomatkailun suosion kasvu: puistokapasiteetin päivittäminen nykyisiin ja tuleviin kävijämääriin – kunnan ja yrittäjien halukkuus puiston kehittämiseen – puistoalueen tunnettuuden ja imagollisen merkityksen lisääminen – uusien luontokohteiden (Pumpulikirikko, kallio-kanjoni, Haravalehto) kiinnostavuus – uusia virkistysalueita matkailijoille ja paikallisille asukkaille – jo olemassa olevia retkeilyreittejä parantamalla ja uusia rakentamalla (polkujen pohjustaminen ja pitköspuiden uusiminen) voidaan vaikuttaa luonnon kulumisuhkaan (vrt. nykytilanne)	– kulkuyhteydet (julkinen liikenne heikkoa) – laajennusalueella olevien metsästyseurojen metsästysalueiden pieneneminen – yhteisen ratkaisun löytäminen – laajennusalueella kulkee moottorikelkkareitti, joka yhdistää kulkuyhteyden Rautavaaran ja Kainuun välillä – matkailupalvelukapasiteetin riittävyys (nykyiset ja tulevat puiston kävijävirrat) – tiestön kunto ja tieluokitus (nykyiset puiston kävijämäärät, alueella lisäksi raskasta liikennettä metsätalouden vuoksi)
MAHDOLLISUUDET	UHAT
– uusien luonto- ja matkailupalveluiden kehittäminen – alueen elinvoimaisuuden lisääntyminen – uusien työpaikkojen syntyminen alueelle – kansainvälinen matkailu ja sen kehittäminen – yrittäjien verkostoituminen ja alueellinen yhteistyö Tiilikkajärven kansallispuiston luonto- ja ympäristökasvatuksellisen roolin kehittäminen – VR- ja AR- tekniikoiden hyödyntäminen	– luonnon kestävyys/eroosio puiston kävijämäärien lisääntyessä – roskaaminen -> riittävän jätehuollon järjestäminen puistoalueen lähtö- ja levähdyspisteille – Luontomatkailun suosion lisääntyminen koronapandemian aikana – puiston kävijämäärät pandemian päätyttyä?

RAUTAVAARA

PARAS LUONNOSTAAN